

2ND INTERNATIONAL SCIENTIFIC CONFERENCE
INNOVATIVE APPROACHES IN EDUCATION AND CARE

FILOZOFSKI FAKULTET
SVEUČILIŠTE JOSIPA JURJA STROSSMAYERA U OSIJEKU

**15. i 16.
studenoga
2024.**

ORGANIZIRAJU:

DOKTORSKI STUDIJ PEDAGOGIJA I
KULTURA SUVREMENE ŠKOLE

te

UDRUGA DIPLOMIRANIH
STUDENATA FILOZOFSKOGA
FAKULTETA SVEUČILIŠTA U
OSIJEKU

ipoo2024@ffos.hr

Sponzori konferencije

Osječko-baranjska županija

Grad Osijek

Knjižica sažetaka

**DRUGE MEĐUNARODNE
ZNANSTVENE KONFERENCIJE**

**INOVATIVNI PRISTUPI U
ODGOJU I OBRAZOVANJU**

FILOZOFSKI FAKULTET
SVEUČILIŠTE JOSIPA JURJA STROSSMAYERA U OSIJEKU
Doktorski studij Pedagogija i kultura suvremene škole
Udruga diplomiranih studenata Filozofskoga fakulteta Sveučilišta u Osijeku

Knjižica sažetaka

2. međunarodne znanstvene konferencije

“INOVATIVNI PRISTUPI U ODGOJU I OBRAZOVANJU”

Osijek, 14. - 15. studenoga, 2024.

FACULTY OF HUMANITIES AND SOCIAL SCIENCES
JOSIP JURAJ STROSSMAYER UNIVERSITY OF OSIJEK
Doctoral University Study Program Pedagogy and Contemporary School Culture
Association of Graduate Students of the Faculty of Humanities and Social Sciences

Book of Abstracts of the

Second International Scientific Conference

„INNOVATIVE APPROACHES IN EDUCATION AND CARE”

Osijek, November 15 - 16, 2024

DRUGA MEĐUNARODNA
ZNANSTVENA KONFERENCIJA

*SECOND INTERNATIONAL
SCIENTIFIC CONFERENCE*

INOVATIVNI PRISTUPI
U ODGOJU I OBRAZOVANJU

*INNOVATIVE APPROACHES
IN EDUCATION AND CARE*

KNJIŽICA SAŽETAKA
BOOK OF ABSTRACTS

Osijek, 2024.

Organizacijski odbor/Organising Committee:

Emanuela Ham, predsjednica Organizacijskog odbora, Ana Maria Marinac, tajnica Organizacijskog odbora, Nikolina Ferenčak, članica Organizacijskog odbora, Monika Gudlin, članica Organizacijskog odbora, Martin Hadelan, član Organizacijskog odbora, Zrinka Liščić, članica Organizacijskog odbora, Đurđica Stanešić, članica Organizacijskog odbora, Ena Stevović Havaić, članica Organizacijskog odbora, Iva Šlogar, članica Organizacijskog odbora, Monika Terlević, članica Organizacijskog odbora, Kristina Vokić, članica Organizacijskog odbora, Martina Župančić, članica Organizacijskog odbora, Udruga diplomiranih studenata Filozofskoga fakulteta Sveučilišta u Osijeku

Programski odbor/Programme Committee:

Monika Terlević, predsjednica Programskog odbora, Martin Hadelan, tajnik Programskog odbora, prof. dr. sc. Branko Bognar, Filozofski fakultet, Sveučilište Josipa Jurja Strossmayera u Osijeku, prof. dr. sc. Goran Livazović, Filozofski fakultet, Sveučilište Josipa Jurja Strossmayera u Osijeku, prof. dr. sc. Marija Sablić, Filozofski fakultet, Sveučilište Josipa Jurja Strossmayera u Osijeku, prof. dr. sc. Siniša Opić, Učiteljski fakultet, Sveučilište u Zagrebu, prof. dr. sc. Neven Hrvatić, Fakultet hrvatskih studija, Sveučilište u Zagrebu, prof. dr. sc. Ante Kolak, Filozofski fakultet, Sveučilište u Zagrebu, prof. dr. sc. Ivana Batarelo Kokić, Filozofski fakultet, Sveučilište u Splitu, prof. dr. sc. Vesna Kovač, Filozofski fakultet, Sveučilište u Rijeci, prof. dr. sc. Linda Daniela, Faculty of Education, Psychology and Art, University of Latvia (Latvia), prof. dr. sc. Marta Kowalczyk-Walędziak, University of Białystok (Poljska), prof. dr. sc. Jurka Lepičnik-Vodopivec, Oddelek za edukacijske vede, Univerza na Primorskem, Pedagoška fakulteta (Slovenija), izv. prof. dr. sc. Renata Jukić, Filozofski fakultet, Sveučilište Josipa Jurja Strossmayera u Osijeku, izv. prof. dr. sc. Davide Parmigiani, University of Genoa (Italija), izv. prof. dr. sc. Ivana Visković, Filozofski fakultet, Sveučilište u Splitu, izv. prof. dr. sc. Marina Diković, Fakultet za odgojne i obrazovne znanosti, Sveučilište Jurja Dobrile u Puli, izv. prof. dr. sc. Adrijana Višnjić Jevtić, Učiteljski fakultet, Sveučilište u Zagrebu, doc. dr. sc. Senka Žižanović, Filozofski fakultet, Sveučilište Josipa Jurja Strossmayera u Osijeku, doc. dr. sc. Sara Kakuk Fridl, Filozofski fakultet, Sveučilište Josipa Jurja Strossmayera u Osijeku, doc. dr. sc. Sanja Simel Pranjić, Filozofski fakultet, Sveučilište Josipa Jurja Strossmayera u Osijeku, doc. dr. sc. Ana Miroslavljević, Sveučilište u Slavonskom Brodu, doc. dr. sc. Katarina Habe, Filozofski fakultet u Mariboru (Slovenija), doc. dr. sc. Danijela Blanuša Trošelj, Fakultet za odgojne i obrazovne znanosti, Sveučilište Jurja Dobrile u Puli, dr. sc. Katarina Bogatić, Filozofski fakultet, Sveučilište Josipa Jurja Strossmayera u Osijeku, dr. sc. Nemanja Spasenovski, Filozofski fakultet, Sveučilište Josipa

Jurja Strossmayera u Osijeku, dr. sc. Mia Filipov, Filozofski fakultet, Sveučilište Josipa Jurja Strossmayera u Osijeku, Nikolina Ferenčak, doktorandica, Filozofski fakultet, Sveučilište Josipa Jurja Strossmayera u Osijeku, Monika Gudlin, doktorandica, Filozofski fakultet, Sveučilište Josipa Jurja Strossmayera u Osijeku, Emanuela Ham, doktorandica, Filozofski fakultet, Sveučilište Josipa Jurja Strossmayera u Osijeku, Zrinka Liščić, doktorandica, Filozofski fakultet, Sveučilište Josipa Jurja Strossmayera u Osijeku, Branka Lujić, doktorandica, Filozofski fakultet, Sveučilište Josipa Jurja Strossmayera u Osijeku, Ana Maria Marinac, doktorandica, Filozofski fakultet, Sveučilište Josipa Jurja Strossmayera u Osijeku, Nikolina Matić, doktorandica, Filozofski fakultet, Sveučilište Josipa Jurja Strossmayera u Osijeku, Ozrenka Meštrović, doktorandica, Filozofski fakultet, Sveučilište Josipa Jurja Strossmayera u Osijeku, Iva Šlogar, doktorandica, Filozofski fakultet, Sveučilište Josipa Jurja Strossmayera u Osijeku

Organizatori/ Organisers:

Doktorski studij Pedagogija i kultura suvremene škole Filozofskog fakulteta u Osijeku

Udruga diplomiranih studenata Filozofskoga fakulteta Sveučilišta u Osijeku

Sponzori konferencije/ Conference sponsors:

Grad Osijek, Osječko-baranjska županija

Izdavač // Publisher:

Sveučilište Josipa Jurja Strossmayera u Osijeku, Filozofski fakultet u Osijeku

Za izdavača // Acting publisher:

Prof. dr. sc. Ivan Trojan

Glavne urednice // Editors-in-chief:

Monika Terlević

Emanuela Ham

ISBN 978-953-314-263-0

Autori sažetaka preuzimaju odgovornost za cjelokupan sadržaj sažetka.

UVODNA RIJEČ // WELCOME NOTE

Veliko nam je zadovoljstvo predstaviti vam Knjižicu sažetaka s 2. međunarodne znanstvene konferencije pod nazivom »**Inovativni pristupi u odgoju i obrazovanju**«. Konferencija je nastala u organizacijskoj suradnji doktorskog studija Pedagogija i kultura suvremene škole Filozofskog fakulteta u Osijeku i Udruge diplomiranih studenata Filozofskoga fakulteta Sveučilišta u Osijeku.

Postavljeni cilj ove konferencije zadovoljen je okupljanjem znanstvenika i stručnjaka iz različitih područja odgoja i obrazovanja koji su svojim znanjem i iskustvom pridonijeli raspravi i usmjerili pozornost svih odgojno-obrazovnih dionika na važnost stvaranja kapaciteta za promjene u odgojno-obrazovnom sustavu. Osim toga, diseminacijom znanja i iskustva, umrežavanjem odgojno-obrazovnih stručnjaka i znanstvenika te aktivnim sudjelovanjem doktora-nada, ostvareni su preduvjeti za daljnju suradnju u kreiranju pozitivnih promjena.

Upravo su inoviranje pristupa procesu učenja i poučavanja te rekonceptualizacija uloga odgojitelja, učitelja, stručnih suradnika, visokoškolskih nastavnika, ravnatelja, učenika i roditelja te lokalne zajednice, nužne za unaprjeđenje i osiguravanje održivosti kvalitete odgojno-obrazovnog sustava.

Sudionici su konferencije pokušali dati odgovore na pitanja o inovativnim pedagoškim i interdisciplinarnim pristupima i reformama odgojno-obrazovnog sustava na svim razinama odgoja i obrazovanja (ranog i predškolskog, osnovnoškolskog, srednjoškolskog i visokoškolskog) te cjeloživotnog učenja u svrhu praćenja aktualnih trendova u politikama i praksama odgoja i obrazovanja.

Konferencija se sastojala od plenarnih predavanja, usmenih i poster izlaganja te društvenih događanja. Pozivamo vas da kritički pristupite čitanju priloženih sažetaka znanstvenih radova, projekata i iskustava vezanih uz temu i podteme konferencije.

U ime Organizacijskog i Programskog odbora,

Emanuela Ham i Monika Terlević

PROGRAM KONFERENCIJE // **CONFERENCE PROGRAM**

PETAK, 15. studenoga 2024. // FRIDAY, 15th September 2024

11:00	Registracija sudionika // Registration
12:00	Otvaranje konferencije // Opening Ceremony
	Plenarno predavanje // Plenary Session
12:30	Izv. prof. dr. sc. Erika Kopp (ELTE Faculty of Education and Psychology, Budapest, Mađarska)
	Plenarno predavanje // Plenary Session
13:15	Doc. dr. sc. Ana Miroslavljević (Odjel društveno-humanističkih znanosti, Sveučilište u Slavonskom Brodu)
14:00 – 14:45	Pauza za kavu // Coffee Break
14:45 – 15:45	Sesija 1 // Session 1
15:45-16:00	Pauza za kavu // Coffee Break
16:00 – 17:00	Sesija 2 // Session 2
19:30	Večera za sve sudionike // Dinner for all participants

SUBOTA, 16. studenoga 2024. // SATURDAY, 16th September 2024

9:00	Registracija sudionika // Registration
10:00 – 11:30	Sesija 3 // Session 3
11:30 – 11:45	Pauza za kavu // Coffee Break
11:45-13:15	Sesija 4 // Session 4
13:15 – 14:00	Pauza za kavu // Coffee Break
14:00-15:00	Sesija 5 // Session 5
15:00	Zatvaranje konferencije
15:15-17:15	Opcionalno: druženje i vođeni obilazak Osijeka // Optional: networking and a guided tour of Osijek

PETAK, 15. studenoga 2024. // FRIDAY, 15th September 2024

11:00	Registracija sudionika // Registration	
12:00	Otvaranje konferencije // Opening Ceremony	
12:30	Plenarno predavanje // Plenary Session Izv. prof. dr. sc. Erika Kopp (ELTE Faculty of Education and Psychology, Budapest, Mađarska) Challenges in European Education: Sustaining the Teacher's Role amid Crisis and Change Plenarno predavanje // Plenary Session Doc. dr. sc. Ana Mirosavljević	@FFOS
13:15	(Odjel društveno-humanističkih znanosti, Sveučilište u Slavonskom Brodu) Razumijevanje dizajna mješovitih metoda: razotkrivanje uobičajenih zabluda	Prostorija // classroom 60
14:00 – 14:45	Pauza za kavu // Coffee Break	
14:45 – 15:45	Sesija 1 // Session 1	Moderator: Ozrenka Meštrović
14:45	Iva Šlogar, Monika Gudlin Samoprocjena kompetencija za cjeloživotno učenje odgajatelja ustanova ranoga i predškolskog odgoja i obrazovanja Nina Erdeš Babić	
15:00	Šumska pedagogija-inovativni pedagoški pristup u odgoju i obrazovanje djece rane i predškolske dobi u Hrvatskoj Valentina Baković, Monika Pažur	
15:15	Roditeljske misli o poželjnim i nepoželjnim roditeljskim ponašanjima Renata Buzdovačić, Margareta Franjić	Prostorija // classroom 54
15:30	Informacijsko-komunikacijska tehnologija u umjetničkom izražavanju djece predškolske dobi (poster)	
15:45-16:00	Pauza za kavu // Coffee Break	
16:00 – 17:00	Sesija 2 // Session 2	Moderator: Đurđica Stanešić

16:00	Zsuzsa Koltai Comparative study on the innovations and challenges of museum education in Baranya county (Hungary) and Görlitz district (Saxony, Germany)	
16:15	Anisa Trisha Pabingwit The Emergence of International Student Voices in an Era of Student Mobilization: Narratives of Human Agency in the Process of Adaptation in Hungary	<i>Prostorija // classroom 54</i>
16:30	Ena Stevović Havaić Intuition as a core of pedagogical tact – how important is it in education?	
16:45	Sanja Terlević, Monika Terlević Attractive and sustainable careers in higher education – strategic planning and policymaking in Europe	
19:30	Večera za sve sudionike // Dinner for all participants	@ Projekt 9

SUBOTA, 16. studenoga 2024. // SATURDAY, 16th September 2024

9:00	Registracija sudionika // Registration	@ FFOS
10:00 – 11:30	Sesija 3 // Session 3	<i>Moderator: Nikolina Ferenčak</i>
	Ozrenka Meštrović	
10:00	Hibridna nastava kao odgovor na diferencirane kurikulare	
10:15	Tihana Škojo, Zrinka Liščić	
	Vrednovanje u glazbenoj školi	
	Alen Klančar	
10:30	Didaktička inovativnost u potpori obrazovne inkluzije	
	Maja Šalić, Katarina Aladrović Slovaček	
10:45	O govornim teškoćama učenika osnovnoškolske dobi iz učiteljske perspektive	<i>Prostorija // classroom 39</i>
	Valentina Jakolić, Katarina Aladrović Slovaček	
11:00	Tuđice kao dio kulture izražavanja učenika mlade školske dobi	
	Ana Maria Marinac, Martin Hadelan	
11:15	Povezanost profesionalnog usavršavanja i profesionalnog sagorijevanja učitelja osnovnih škola	
11:30 – 11:45	Pauza za kavu // Coffee Break	
11:45-13:15	Sesija 4 // Session 4	<i>Moderator: Iva Šlogar</i>
	Nikolina Ferenčak, Martina Župančić, Nikolina Matić	
11:45	Težnja učenika strukovnih zanimanja ka postignuću	
	Nena Vukelić, Bojana Vignjević Korotaj i Kornelija Mrnjaus	
12:00	Je li profesionalno usmjeravanje u srednjim strukovnim školama nužnost ili nedostižan cilj?	<i>Prostorija // classroom 39</i>
	Kristina Vokić, Iva Šušterčić	
12:15	Inkluzija učenika s teškoćama u razred	
	Nikolina Matić, Branka Lujčić	
12:30	Odnos između osjećaja koherentnosti, ispitnog stresa i anksioznosti kod učenika Škole za medicinske sestre Vrapče	

12:45	Sanja Pešić, Mirko Pešić, Jasenka Crković Percepcija studenata o ulozi radnog iskustva u sestrinstvu pri savladavanju znanja i razumijevanja gradiva kolegija Ekonomika u zdravstvu na studiju Sestrinstva (poster)	
13:00	Božica Jurinec, Nikolina Ferenčak Promjene u obrazovanju medicinskih sestara (poster)	
13:15-14:00	Pauza za kavu // Coffee Break	
14:00-15:00	Sesija 5 // Session 5	<i>Moderator: Nikolina Matić</i>
14:00	Đurđica Stanešić, Ines Štivić, Tanja Dornik Nastavni proces i umjetna inteligencija u strukovnom obrazovanju	
14:15	Veronika Hađina, Matilda Kolić Stanić Umjetna inteligencija i digitalna pismenost	
14:30	Senada Mujić, Alisa Divković Implementacija informaciono-komunikacionih tehnologija u nastavu: Razlike u perspektivama nastavnika	<i>Prostorija // classroom 39</i>
14:45	Emanuela Ham, Monika Terlević Umjetna inteligencija – (i ne tako tajni) alat za vođenje promjena u poučavanju i učenju u visokoškolskom obrazovanju	
15:00	Zatvaranje konferencije // Closing Ceremony	<i>Prostorija // classroom 39</i>
15:15	Opcionalno: druženje i vođeni obilazak Osijeka // Optional: networking and a guided tour of Osijek	@ Osijek

PLENARNA PREDAVANJA //
KEYNOTE LECTURES

CHALLENGES IN EUROPEAN EDUCATION: SUSTAINING THE TEACHER'S ROLE AMID CRISIS AND CHANGE

Associate professor Erika Kopp, PhD

ELTE Faculty of Education and Psychology, Budapest, Hungary,
kopp.erika@ppk.elte.hu

The crisis of formal education, schooling is a long-standing, widely recognised and debated problem. Nevertheless, the challenges have reached a critical point where they have become an integral part of the everyday experience for all stakeholders. This keynote presentation addresses the controversial question of whether teachers and schools still have a role to play in the field of education, particularly in Europe. The presentation will address four critical problem areas: inclusion, the challenges of digitalisation, crisis situations and the growing teacher shortage.

This presentation examines the concept of education as an ecosystem, from the perspective of social sustainability, and seeks to answer the question of the effect these issues have on both the role and professional perception of the teacher in question. It will focus on the ways in which teachers, as pivotal figures within this ecosystem, traverse these obstacles and the ramifications these experiences have upon their professional advancement and autonomy. The presentation will assess existing and proposed educational and policy solutions and pedagogical dilemmas, with a focus on long-term social sustainability, by focusing on the above four problem areas.

In conclusion, the presentation will examine the broader implications of teacher education and professional development. Based on the analysis of these trends, what recommendations can be made to support teachers in adapting to a rapidly changing environment? The analysis is essential to rethinking the future of education and ensuring the sustainability of the teaching profession across Europe.

RAZUMIJEVANJE DIZAJNA MJEŠOVITIH METODA: RAZOTKRIVANJE UOBIČAJENIH ZABLUDA

doc. dr. sc. Ana Miroslavljević

Odjel društveno-humanističkih znanosti, Sveučilište u Slavonskom Brodu,
Slavonski Brod, Hrvatska, amiroslavljevic@unisb.hr

Dizajn mješovitih metoda predstavlja kombinaciju elemenata kvalitativnog i kvantitativnog istraživačkog pristupa. Posljednjih je desetljeća postao popularan u raznim istraživačkim područjima jer omogućava sveobuhvatnije razumijevanje složenih fenomena kroz integraciju kvalitativnih i kvantitativnih pristupa.

Ovo plenarno predavanje istražuje prednosti korištenja dizajna mješovitih metoda i naglašava njegovu složenost za razliku od jednostavne kombinacije kvalitativnih i kvantitativnih metoda, odnosno ističe važnost ciljane i namjerne integracije ovih pristupa. Osim toga, pruža povijesnu perspektivu prateći evoluciju dizajna mješovitih metoda kroz različite metodološke faze, pokazujući da integracija kvalitativnih i kvantitativnih pristupa nije novi koncept, već višegodišnja tradicija u znanstvenom istraživanju.

Ističući sve veću prevalenciju studija mješovitih metoda u akademskim publikacijama, posebice u društvenim i bihevioralnim znanostima važno je uočiti često pogrešno shvaćene predodžbe i razotkrivati najčešće zablude o istraživanju mješovitih metoda, što je ključno za istraživače koji razmatraju primjenu ovog pristupa. U predavanju je naglašen uravnotežen pogled na kvalitativnu i kvantitativnu metodologiju, izbjegavajući zamku davanja prednosti jednoj u odnosu na drugu i sugerirajući da bi izbor metode trebao biti vođen istraživačkim pitanjem i ciljevima. Nadalje, naglašava se i važnost pažljivog razmatranja istraživačkih pitanja, tehnika uzorkovanja i kriterija pouzdanosti specifičnih za kvalitativne i kvantitativne komponente. Objašnjeni su koncepti kao što su integracijske formule " $1 + 1 = 3$ " i " $1 + 1 = 1$ ", ilustrirajući sinergijsku prirodu kvalitetno integriranog istraživanja mješovitih metoda.

Konačno, analizira se kontroverza oko upotrebe brojeva u kvalitativnom istraživanju i zaključuje naglašavanjem potencijala istraživanja mješovitih metoda da pridonese boljem razumijevanju složenih društvenih fenomena, s implikacijama i na teoriju i na praksu.

Ključne riječi: dizajn mješovitih metoda, integracija, kvalitativna metodologija, kvantitativna metodologija, zablude

SAŽETCI //
ABSTRACTS

RODITELJSKE MISLI O POŽELJNIM I NEPOŽELJNIM RODITELJSKIM PONAŠANJIMA

Valentina Baković^a, Monika Pažur^b

^a Dječji vrtić Tratinčica, Zagreb, Hrvatska, valentinabakovic3@gmail.com

^b Učiteljski fakultet, Sveučilište u Zagrebu, Zagreb, Hrvatska,
monika.pazur@ufzg.hr

Roditeljska ponašanja u fokusu su suvremenih teorija odgoja i obrazovanja zbog neraskidive obostrane veze roditelja i djece te utjecaja onog što roditelji rade na razvoj djeteta. Cilj provedenog istraživanja je poboljšati razumijevanje roditeljskih stavova o poželjnim i nepoželjnim roditeljskim ponašanjima u odnosu s djetetom te sumirati izraze kojima se roditelji koriste kada objašnjavaju razloge korištenja određenih poželjnih i/ili nepoželjnih ponašanja.

Istraživanje je provedeno polustrukturiranim individualnim intervjuom s 10 sudionika istraživanja (5 majki i 5 očeva). Sudionici istraživanja bili su roditelji koji imaju bar jedno ili više djece rane i predškolske dobi te različitih roditeljskih karakteristika. Na prikupljenim podacima provedena je jednostavna analiza sadržaja.

Prepoznata je veća razina suglasja sudionika istraživanja oko nepoželjnih roditeljskih ponašanja (*vikanje, kazne*) nego oko poželjnih roditeljskih ponašanja. Sudionici istraživanja naveli su kao poželjna ponašanja *razgovor* i *razumijevanje*, ali dio njih navodi i *strogoću* i *kontrolu*. Dio sudionika istraživanja kao poželjno ponašanje navodi *prijenos vlastitih vrijednosti* na dijete. U odnosu na razloge korištenja poželjnih i nepoželjnih ponašanja odgovori su kodirani unutar tri teme u okviru kojih postoji varijabilitet roditeljskih stavova: *roditeljske karakteristike, djetetove karakteristike* te *vanjski čimbenici*.

Ključne riječi: jednostavna analiza sadržaja; nepoželjna roditeljska ponašanja; poželjna roditeljska ponašanja; roditeljski stavovi

PARENTAL THOUGHTS ABOUT DESIRABLE AND UNDESIRABLE PARENTAL BEHAVIOURS

Parental behaviours are the focus of modern education theories because of the inseparable mutual bond between parents and children and the influence of what parents do on the child's development. The goal of this research is to improve the understanding of parental attitudes about desirable and undesirable parental behaviours, and to summarize the expressions used by parents when explaining the reasons for using certain desirable and/or undesirable behaviours.

The research was conducted with a semi-structured individual interview with 10 research participants (5 mothers and 5 fathers). The research participants were parents who have at least one or more children of early and preschool age with different parental characteristics. A simple content analysis was performed on the collected data.

A higher level of agreement among research participants was recognized regarding undesirable parental behaviours (*yelling, punishment*) than regarding desirable parental behaviours. The research participants stated *conversation* and *understanding* as desirable behaviours. However, some of them also stated *strictness* and *control* as desirable. Part of the research participants mention the *transfer of their own values* to the child as a desirable behaviour. In relation to the reasons for using desirable and undesirable behaviours, the answers were coded within three themes where there is variability in parental attitudes: parental characteristics, child characteristics, and external factors.

Keywords: simple content analysis; undesirable parental behaviors; desirable parental behaviors; parental attitudes

INFORMACIJSKO-KOMUNIKACIJSKA TEHNOLOGIJA U UMJETNIČKOM IZRAŽAVANJU DJECE PREDŠKOLSKE DOBI

Renata Buzdovačić^a, Margareta Franjić^b

^a Dječji Vrtić Leptir - Sesvete, Zagreb, Hrvatska, renata.buzdovacic@gmail.com

^b Dječji Vrtić Leptir - Sesvete, Zagreb, Hrvatska, marg.franjic@gmail.com

Novi mediji i digitalni uređaji sveprisutni su u okruženju djece predškolske dobi i kao takvi ne mogu se zanemariti. Upravo zbog svoje prisutnosti, kroz igru i istraživanje, dijete može upoznati mogućnosti informacijsko-komunikacijske tehnologije. Zbog toga je i digitalna kompetencija uvrštena kao jedna od osam temeljnih kompetencija koja potiče i osnažuje cjeloživotno učenje (MZOS, 2014). Obzirom da djeca rane dobi još nemaju u potpunosti razvijeno kritičko mišljenje, važno je na koji način djecu upoznajemo s informacijsko-komunikacijskom tehnologijom.

Današnji život oblikuje novu digitalnu kulturu te odgojitelj kao nositelj odgojno-obrazovnog procesa ima profesionalnu obvezu pratiti promjene (Rogulj, 2022) zbog čega se navedena kompetencija razvija i u odgojno-obrazovnom procesu u vrtiću kroz upoznavanje s različitim mogućnostima njene uporabe u različitim aktivnostima. Osim korištenja digitalnih uređaja i alata u svrhu planiranja, realizacije, dokumentiranja odgojno-obrazovnih aktivnosti te samoevaluacije, ovim radom prikazuju se primjeri dobre prakse kako se djeca uporabom i primjenom IKT izražavaju i osnažuju u području umjetnosti. Uporabom raznih alata (tableta, grafičkog tableta, pametnog telefona, pisača-skenera) planirane su i provedene razne aktivnosti iz umjetničkih područja kod djece predškolske dobi – književnost, likovnost, glazba, ples i pokret, lutkarstvo, scenska umjetnost. Radovi nastali tijekom aktivnosti omogućuju i nove oblike suradnje s roditeljima i lokalnom zajednicom što pogoduje i razvoju kulturne svijesti.

Ključne riječi: informacijsko-komunikacijska tehnologija, digitalna kompetencija, umjetničko izražavanje, predškolska dob

Literatura:

- MZOS (2014). Nacionalni kurikulum za rani i predškolski odgoj i obrazovanje. Zagreb: Narodne novine broj 05/15.
- Rogulj, E. (2022.) Dijete u digitalnom okružju – primjena digitalne tehnologije u dječjem vrtiću, Zagreb: Školska knjiga d.d.

ŠUMSKA PEDAGOGIJA-INOVATIVNI PEDAGOŠKI PRISTUP U ODGOJU I OBRAZOVANJE DJECE RANE I PREDŠKOLSKJE DOBI U HRVATSKOJ

Nina Erdeš Babić

Pedagoški šumski centar „ŠUMSKI RADOZNALCI“, Našice, Hrvatska,
info@psc-sumskiradoznalci.com

Šumska pedagogija je inovativni pedagoški pristup u odgoju i obrazovanju djece, rasprostranjen u zemljama poput Danske, Švedske i Velike Britanije, dok je u Hrvatskoj još uvijek u začetku. Naglašava važnost holističkog pristupa u razvoju djece kroz iskustveno učenje, igru i istraživanje u izravnom kontaktu s prirodnim okruženjem. Cilj ovog rada je prikazati iskustva iz prakse Pedagoškog šumskog centra „ŠUMSKI RADOZNALCI“, s naglaskom na implementaciju njihovih autorskih programa šumske pedagogije u radu s djecom rane i predškolske dobi. Centar provodi autorske programe šumske pedagogije u obliku pedagoških radionica za djecu u prirodi. Svaka radionica je prilagođena razvojnim fazama djeteta te je metodički osmišljena kako bi poticala razvoj različitih sposobnosti i vještina kod djece. Djeca u igri koriste prirodne materijale koje sama pronalaze, što dodatno potiče njihovu kreativnost, samostalnost i ekološku osviještenost. Kroz detaljnu analizu i prikaz prakse Pedagoškog šumskog centra „ŠUMSKI RADOZNALCI“, rad će doprinijeti boljem razumijevanju potencijala šumske pedagogije u ranom i predškolskom odgoju u Hrvatskoj. U radu će se razmatrati različiti teorijski pojmovi ključni za šumsku pedagogiju, kao što su iskustveno učenje, holističko obrazovanje, multisenzorno učenje i ekološka svijest. Analizirat će se kako ti pojmovi podržavaju ciljeve šumske pedagogije i doprinose razvoju djece kroz interakciju s prirodnim okolišem. Nadalje, rad će aktualizirati problem nedovoljne zastupljenosti šumske pedagogije u hrvatskom odgojno-obrazovnom sustavu te pružiti uvid u praktične izazove i implikacije za daljnji razvoj šumske pedagogije.

Ključne riječi: šumska pedagogija; rani i predškolski odgoj i obrazovanje; holističko obrazovanje, iskustveno učenje

FOREST PEDAGOGY - AN INNOVATIVE EDUCATIONAL APPROACH IN EARLY CHILDHOOD AND PRESCHOOL EDUCATION IN CROATIA

Forest pedagogy is an innovative educational approach in the early childhood and preschool education, prevalent in countries such as Denmark, Sweden, and the United Kingdom, while still in its infancy in Croatia. It emphasizes the importance of a holistic approach to child development through experiential learning, play, and exploration in direct contact with the natural environment. The aim of this paper is to present the practical experiences of the Pedagogical forest center “ŠUMSKI RADOZNALCI,” focusing on the implementation of their authored forest pedagogy programs in working with early childhood and preschool education. The Center conducts authored forest pedagogy programs in the form of pedagogical workshops for children in nature. Each workshop is tailored to the developmental stages of the child and methodically designed to encourage the development of various skills and abilities in children. During play, children use natural materials they find themselves, which further stimulates their creativity, independence, and ecological awareness. Through a detailed analysis and presentation of the practice of the Pedagogical forest center “ŠUMSKI RADOZNALCI,” the paper aims to contribute to a better understanding of the potential of forest pedagogy in early childhood and preschool education in Croatia. The paper will discuss various theoretical concepts crucial to forest pedagogy, such as experiential learning, holistic education, multisensory learning, and ecological awareness. It will analyze how these concepts support the goals of forest pedagogy and contribute to the development of children through interaction with the natural environment. Furthermore, the paper will address the issue of the insufficient representation of forest pedagogy in the Croatian educational system and provide insights into practical challenges and implications for the further development of forest pedagogy.

Keywords: forest pedagogy; early childhood and preschool education; holistic education; experiential learning

TEŽNJA UČENIKA STRUKOVNIH ZANIMANJA KA POSTIGNUĆU

Nikolina Ferencak^a, Martina Župančić^b, Nikolina Matić^c

^a Srednja škola Bedekovčina, Hrvatska, nikolina.ferencak06@gmail.com

^b Srednja škola Ružičnjak, Zagreb, Hrvatska, tinica292@gmail.com

^c Škola za medicinske sestre Vrapče, Zagreb, Hrvatska,
maticnikolina8@gmail.com

Težnja se može opisati kao kompleksni pojam vezan uz ljudsko djelovanje, usmjeren ka postizanju i realizaciji važnih životnih ciljeva i ljudskih potreba. Postignuće je jedna od osnovnih ljudskih potreba objašnjena u Maslowljevoj teoriji životnih potreba. Potreba za postignućem implicira postizanje izvrsnosti u odnosu na zadatak, osobne standarde i uspjehe drugih ljudi (McClelland i sur., 1953, prema Reeve, 2010). Težnja ka postignuću, definirana je i kao usmjeravanje pojedinca na postizanje standarda izvrsnosti te nadilaženje ranije razine kompetentnosti (Heckhausen i Heckhausen, 2008), pri čemu izbor zaposlenja čini važan element u procesu odlučivanja u kojem se pojedinci odlučuju za zanimanje u kojem će raditi za druge ili se samozaposliti (Katz, 1992). S obzirom na društveni kontekst, strukovno obrazovanje bi trebalo ponuditi potrebe za kvalificiranom radnom snagom te poticati mlade da odabiru perspektivna zanimanja u Republici Hrvatskoj. Ovim se radom žele prikazati razlike težnji srednjoškolaca za postignućem s obzirom na spol, učilište koje učenici pohađaju te dužinu trajanja strukovnog obrazovanja. Istraživanje se provelo kvantitativnom metodologijom uz pomoću anketnog upitnika koji je sadržavao Skalu težnje ka postignuću (O'Neil, 1986 prema Nikolić, Pavela i Šimić, 2014). Sudjelovalo je 117 učenika Srednje škole Bedekovčina koji pohađaju različita strukovna zanimanja u poljoprivrednom, graditeljskom i medicinskom učilištu.

Ključne riječi: težnja za postignućem; učenici; strukovno zanimanje

ASPIRATION OF VOCATIONAL STUDENTS TOWARDS ACHIEVEMENT

Aspiration can be described as a complex concept related to human action, aimed at achieving and realizing important life goals and human needs. Achievement is one of the basic human needs explained in Maslow's theory of life needs. The need for achievement implies the achievement of excellence in relation to the task, personal standards and the successes of other people (McClelland et al., 1953, according to Reeve, 2010). Aspiration for achievement is also defined as directing an individual to achieve a standard of excellence and surpassing the previous level of competence (Heckhausen & Heckhausen, 2008), whereby the choice of employment is an important element in the decision-making process in which individuals decide on a profession in which they will work for others or self-employment (Katz, 1992). Taking into account the social context, vocational education should meet the needs for qualified labor and encourage young people to choose promising occupations in the Republic of Croatia. This work aims to show the differences in high school students' striving for achievement with regard to gender, school which students attend and the duration of vocational education. The research was conducted using a quantitative methodology, with the help of a questionnaire that contained the Scale of Aspiration for Achievement (O'Neil, 1986 according to Nikolić, Pavela & Šimić, 2014). A total of 117 students of the Bedekovčina High School participated in the research, who attend various professional occupations in the agricultural, construction and medical schools.

Keywords: aspiration for achievement; students; professional occupation

Literatura // References:

- Heckhausen, J. E. i Heckhausen, H. E. (2008). Motivation and action. Cambridge University Press.
- Katz, J. A. (1992). A psychosocial cognitive model of employment status choice. *Entrepreneurship Theory and Practice* 17,(1), 29.
- Nikolić, M., Pavela, I. i Šimić N. (2014). Skala težnje ka postignuću. U A. Čubela Adorić i sur. (ur.) *Zbirka psihologijskih skala i upitnika*. (str. 43-48). Zadar: Sveučilište u Zadru.
- Reeve, J. (2010). Razumijevanje motivacije i emocija. Naklada Slap.

UMJETNA INTELIGENCIJA I DIGITALNA PISMENOST

Veronika Hađina^a, Matilda Kolić Stanić^b

^a Hrvatsko katoličko sveučilište, Odjel za komunikologiju, Zagreb, Hrvatska, vhadina@unicath.hr

^b Sveučilište u Slavonskom Brodu, Odjel društveno-humanističkih znanosti, Slavonski Brod, Hrvatska, mkolicstanic@unisb.hr

Umjetna inteligencija posljednjih godina doživljava nagli razvoj i ušla je ne samo u naš svakodnevni javni diskurs već sve više ulazi u svakodnevnu upotrebu ljudi: ujutro nam pomaže pronaći najbrži put do posla a navečer nam pomaže odabrati film na Netflixu prema našem osobnom ukusu. Umjetna inteligencija postaje korištena u različitim područjima: od medicinske dijagnostike, automobila sa samoupravljanjem, do marketinga 5.0. Ne nedostaje autora koji ističu kako umjetna inteligencija jedan od glavnih čimbenika koji sudjeluju u transformaciji današnjeg društva.

Nove tehnologije umjetne inteligencije zahtijevaju od svih nas razvijanje novih kompetencija odnosno razvijanje novih aspekata pismenosti za novo digitalno doba. Čovjek digitalnog doba treba učiti i razumjeti načela kao i način upotrebe novih alata. Dok neki autori govore o pismenosti umjetne inteligencije, neki autori smatraju da digitalna pismenost svakako obuhvaća i pismenost po pitanju umjetne inteligencije. Mnogi autori ističu nezaobilaznu ulogu škole u razvoju različitih vrsta pismenosti, pa i one digitalne.

Glavni cilj ovoga rada je istražiti digitalnu pismenost populacije generacije Z u Hrvatskoj s obzirom na umjetnu inteligenciju. Specifični ciljevi ovog rada su: istražiti svjesnost, stavove i navike hrvatske generacije Z s obzirom na umjetnu inteligenciju. Istraživanje će se provesti metodom anketnog upitnika.

Ključne riječi: digitalna pismenost, umjetna inteligencija, generacija Z

ARTIFICIAL INTELLIGENCE AND DIGITAL LITERACY

In the last couple years artificial intelligence is experiencing rapid development and not only is it a part of our everyday public discourse, it is a part of our everyday usage: in the morning it is helping us find the fastest way to work and in the evening it's helping us to find a movie on Netflix based on our personal taste. Artificial intelligence is being used in many areas: from medical diagnosis, self-driving cars to marketing 5.0. Many authors are pointing out that artificial intelligence is one of the main factors involved in the transformation of today's society.

New artificial intelligence technologies require development of new competencies from us all, meaning developing new aspects of literacies needed for the new digital age. People of digital age need to learn and understand principles and ways of using new tools. While some authors talk about artificial intelligence literacy, others believe that digital literacy certainly includes artificial intelligence literacy. Many authors highlight the unavoidable role of school in development of different types of literacies, including the digital one.

Main goal of this paper is to research digital literacy of generation Z in Croatia considering artificial intelligence. The specific goals of this work include: to investigate the awareness, attitudes and habits of the Croatian generation Z with regards to artificial intelligence. The research will be conducted using the survey questionnaire method.

Keywords: digital literacy; artificial intelligence, generation Z

UMJETNA INTELIGENCIJA – (I NE TAKO TAJNI) ALAT ZA VOĐENJE PROMJENA U POUČAVANJU I UČENJU U VISOKOŠKOLSKOM OBRAZOVANJU

Emanuela Ham^a, Monika Terlević^b

^a Fakultet za dentalnu medicinu i zdravstvo Osijek, Sveučilište J. J. Strossmayera u Osijeku, Osijek, Hrvatska, eham@fdmz.hr

^b Fakultet za odgojne i obrazovne znanosti, Sveučilište Jurja Dobrile u Puli, Pula, Hrvatska, monika.terlevic.1@unipu.hr

Termin umjetna inteligencija (UI) može se opisati kao „sposobnost uređaja da oponaša ljudske aktivnosti kao što su razmišljanje, učenje, planiranje i kreativnost“ (Europski parlament, 2020). Za nastavnike i studente predstavlja svojevrsan izazov, ali i priliku za znanstveno usavršavanje. No, pitanje je koliko su digitalne tehnologije nadopuna, a koliko doista dio obrazovnog procesa koji oblikuje i utječe na obrazovanje, proces učenja i kvalitetu poučavanja i ishoda učenja. Stoga je cilj ovog rada bio ispitati značaj primjene umjetne inteligencije za nastavnike i studente u visokom obrazovanju. Sustavnim pregledom relevantne literature koja je trenutno dostupna istraživačima analizirana su i kritički prikazana znanstvena saznanja vezana uz navedenu temu. Iz rezultata se može zaključiti kako promjene u obrazovanju ovise o mišljenjima i postupcima nastavnika. Korištenje umjetne inteligencije u obrazovnom sustavu treba promatrati što je moguće realnije i objektivnije jer može sa sobom povući određene rizike i posljedice osim mogućeg pozitivnog doprinosa u obliku inovacija u obrazovanju, učenju i poučavanju. Ova studija daje zaključke koji opisuju cilj implementacije umjetne inteligencije u obrazovanje upravo kao proces podrške obrazovanju u suvremenom društvu uz zaključke o činjenici da se samo kroz ishode učenja može procijeniti njezin utjecaj na obrazovanje. Stoga bi nastavnici i učenici trebali biti u središtu razvoja umjetne inteligencije u obrazovanju.

Ključne riječi: nastavnici; obrazovanje; obrazovne politike; studenti; umjetna inteligencija

ARTIFICIAL INTELLIGENCE – THE (NOT SO SECRET) TOOL FOR LEADING CHANGES IN HIGHER EDUCATION TEACHING AND LEARNING

The term artificial intelligence (AI) can be described as “the ability of a device to mimic human activities such as thinking, learning, planning, and creativity” (European Parliament, 2020). For teachers and students, it represents a kind of challenge, but also an opportunity for scientific development. However, the question is to what extent digital technologies are a supplement, and to what extent they are really part of the educational process that shapes and influences education, the learning process and the quality of teaching and learning outcomes. Therefore, the aim of this paper is to examine the significance of implementing AI for teachers and students in higher education. Through a systematic relevant literature review currently available to researchers, the scientific findings related to the above mentioned topic were analysed and presented with a critical approach. From the results it can be concluded that changes in education depend on the opinions and actions of teachers. The use of AI in the education system should be considered as realistically and objectively as possible, as it may entail certain risks and consequences in addition to a possible positive contribution in the form of innovation in education, learning and teaching. This study provides conclusions that describes the goal of implementing AI in education as precisely as a process of supporting education in contemporary society and that only through learning outcomes can its impact on education be assessed. Therefore, teachers and students should be at the centre of any development of AI in education.

Keywords: artificial intelligence; education; educational policy; students; teachers

Literatura // References:

- Europski parlament. (4. rujna 2020). Što je umjetna inteligencija i kako se upotrebljava? <https://www.europarl.europa.eu/news/hr/headlines/society/20200827STO85804/sto-je-umjetna-inteligencija-i-kako-se-upotrebljava>

TUĐICE KAO DIO KULTURE IZRAŽAVANJA UČENIKA MLAĐE ŠKOLSKE DOBI

Valentina Jakolić^a, Katarina Aladrović Slovaček^b

^a Učiteljski fakultet Sveučilišta u Zagrebu, Zagreb, Hrvatska,
valentina.jakolic549@gmail.com

^b Učiteljski fakultet Sveučilišta u Zagrebu, Zagreb, Hrvatska,
kaladrovic@gmail.com

Sustavno učenje materinskoga (hrvatskoga) jezika počinje polaskom djeteta u školu te je naglasak učenja jezika u ranoj dobi na razvijanju komunikacijske kompetencije koja podrazumijeva sposobnost uporabe jezika u svakodnevnim situacijama. To podrazumijeva pragmatičku i funkcionalnu uporabu jezika, ali i uporabu jezika na pravogovornoj, pravopisnoj, gramatičkoj te leksičkoj razini. Upravo na leksičkoj razini u posljednjih dvadesetak godina događaju se značajnije promjene jer su djeca mlađe školske dobi dosta vremena usmjerena medijima te na njihov rječnik utječe jezik različitih računalnih igara koji je najčešće engleski te jezici i govorni izričaji brojnih *youtubera* i *influencera* koje današnje generacije prate. Stoga je cilj ovoga rada utvrditi razumijevanje tuđica te ispitati koje vrste tuđica prevladavaju u govornom izričaju učenika mlađe školske dobi. Također, u radu se željelo utvrditi razumijevanje i uporaba tuđica s obzirom na dob (razred), spol, opći uspjeh, ocjenu iz nastavnog predmeta Hrvatski jezik te čitalačke navike učenika. Istraživanje je provedeno u jednoj zagrebačkoj osnovnoj školi, a u njemu su sudjelovali učenici trećeg i četvrtog razreda. U prvom dijelu istraživanja učenici su ispunjavali anketni upitnik, a u drugome dijelu provedena je fokus grupa kako bi se utvrdila uporaba tuđica u učeničkom spontanom govornom izričaju. Rezultati istraživanja pokazuju da učenici mlađe školske dobi u velikoj mjeri koriste tuđice, osobito anglizme koji oblikuju kako njihovu obiteljsku, jednako tako i njihovu školsku kulturu jer su skloniji upotrijebiti anglizam za određeni pojam, nego riječ koja za isti pojam postoji u hrvatskom standardnom jeziku.

Ključne riječi: hrvatski jezik; komunikacijska kompetencija; tuđice, govorni izričaj; mlađa školska dob

STRANGERS AS PART OF THE CULTURE OF EXPRESSION OF STUDENTS OF YOUNGER SCHOOL AGE

Systematic learning of the mother tongue (Croatian) begins when the child starts school, and the emphasis of language learning at an early age is on developing communication competence, which implies the ability to use the language in everyday situations. This implies the pragmatic and functional use of language, but also the use of language on a literal, orthographic, grammatical and lexical level. It is precisely at the lexical level that significant changes have taken place in the last twenty years, because children of younger school age spend a lot of time focused on the media, and their vocabulary is influenced by the language of various computer games, which is most often English, as well as the languages and spoken expressions of numerous YouTubers and influencers that today's generations follow. Therefore, the aim of this paper is to determine the understanding of foreign words and to examine which types of foreign words prevail in the speech of younger school-age students. In addition, the aim of the paper was to determine the understanding and use of foreign languages with regard to age (class), gender, general success, grades in the subject Croatian language and reading habits of students. The research was conducted in an elementary school in Zagreb, and third- and fourth-grade students participated in it. In the first part of the research, students filled out a questionnaire, and in the second part, a focus group was conducted to determine the use of foreign words in students' spontaneous speech. The results of the research show that students of younger school age largely use foreign languages, especially anglicisms that shape both their family and their school culture, because they are more inclined to use an anglicism for a specific term than a word that exists for the same term in the Croatian standard language.

Keywords: Croatian language; communication competence; strangers, spoken expression; younger school age

PROMJENE U OBRAZOVANJU MEDICINSKIH SESTARA

Božica Jurinec^a, Nikolina Ferenčak^b

^a Srednja škola Bedekovčina, Bedekovčina, Hrvatska,
broginic@gmail.com

^b Srednja škola Bedekovčina, Bedekovčina, Hrvatska,
nikolinaferencak06@gmail.com

Formalno obrazovanje medicinskih sestara u Hrvatskoj započelo je 1921. godine, osnivanjem Škole za sestre pomoćnice u Zagrebu (Franković & Čuljak, 2022.). Od tada obrazovanje medicinskih sestara prate brojne promjene. Do 2010. godine u obrazovanju medicinskih sestara koristio se pojam nastavni plan i program, a od tada do danas koristi se pojam kurikulum. Većina dosadašnjih reformi vezana je uz promjenu duljine trajanja obrazovanja medicinskih sestara, promjenu nastavnih predmeta te promjene u provedbi nastavnog procesa. U svrhu podizanja kvalitete obrazovanja medicinskih sestara Benner, Suthphen, Leonard i Day (2010) predlažu eksplicitnu transformaciju sestriškog obrazovanja. Predlažu usmjeravanje znanja prema osjećaju važnoga, uvođenje situacijskog promišljanja, djelovanje u kliničkim situacijama, s naglaskom na integrativno poučavanje u svim okruženjima, poticanje kliničkog promišljanja i različitih oblika zaključivanja te usmjerenost sa socijalizacije na formaciju (Benner i sur., 2010.; Benner, 2012.). Premda je od otvaranja prve škole za medicinske sestre na području Republike Hrvatske prošlo više od sto godina, nastavni plan i program i dalje je prenatrpan nastavnim sadržajima koji nastavnike usmjeravaju najvećim dijelom na kognitivno područje, zane-marujući pri tome afektivni razvoj budućih medicinskih sestara. Slijedom navedenog, cilj ovog rada jest prikazati komparativnu analizu nastavnih planova i programa od početka obrazovanja medicinskih sestara na području Republike Hrvatske, a potom analizu kurikuluma, te utvrditi prednosti i nedostatke novog nastavnog plana i programa.

Ključne riječi: kurikulum; nastavni plan i program; obrazovanje medicinskih sestara

CHANGES IN THE EDUCATION OF NURSES

Formal education of nurses in Croatia began in 1921, with the establishment of the School for Nursing Assistants in Zagreb (Franković & Čuljak, 2022). Since then, the education of nurses has been accompanied by numerous changes. Until 2010, the term curriculum was used in nursing education, and since then the term curriculum has been used. Most of the reforms so far are related to changes in the length of nursing education, changes in teaching subjects and changes in the implementation of the teaching process. In order to improve the quality of nursing education, Benner, Sutphen, Leonard and Day (2010) propose an explicit transformation of nursing education. They suggest directing knowledge according to the sense of importance, introducing situational reflection, working in clinical situations, with an emphasis on integrative teaching in all environments, encouraging clinical reflection and different forms of reasoning, and focusing from socialization to formation (Benner et al., 2010; Benner, 2012.). Although more than a hundred years have passed since the opening of the first school for nurses in the Republic of Croatia, the curriculum is still overcrowded with teaching content that mostly focuses teachers on the cognitive area, while neglecting the affective development of future nurses. Following the above, the aim of this paper is to present a comparative analysis of curricula since the beginning of nursing education in the Republic of Croatia, followed by an analysis of the curriculum, and to determine the advantages and disadvantages of the new curriculum.

Keywords: curriculum; plan and program; education of nurses

Literatura // References:

- Benner, P., Sutphen, M., Leonard, V. & Day, L. (2010). Educating nurses – a call for radical transformation. San Francisco: Jossey – Bay.
- Benner, P. (2012.). Educating Nurses: A Call for Radical Transformation—How Far Have We Come? *Journal of Nursing Education*, 51 (4), 183-184.
- Franković, S. & Čuljak, M. (2022). Sestrinski vjestnik: glasilo Društva diplomiranih sestara Nezavisne Države Hrvatske, 1942. – 1945., *Acta medico-historica Adriatica*, 20 (2), 215-236.

DIDAKTIČKA INOVATIVNOST U POTPORI OBRAZOVNE INKLUZIJE

Alen Klančar

OŠ Veli Vrh Pula, Pula, Hrvatska, alen.klancar93@gmail.com

Obrazovanje je ključni faktor društvenog razvoja, omogućujući stjecanje znanja, vještina i vrijednosti za osobni i profesionalni napredak te prosperitet cijelog društva. Evolucija obrazovnih sustava od jednostavnih metoda do kompleksnih sustava svjedoči o promjenama paradigme s učitelja na dijete kao središte obrazovnog procesa. Inkluzivno obrazovanje je fundamentalan pristup koji teži osigurati jednake prilike za učenje svim učenicima, bez obzira na njihove razlike i potrebe. Povijesno, obrazovni sustavi su bili isključivi, no razvoj inkluzivnog obrazovanja predstavlja pomak prema sustavu koji prepoznaje i vrednuje raznolikost te aktivno uklanja prepreke za sve učenike. Inkluzija, integrirana u sve razine društva, promiče ravnopravnost, prihvaćanje različitosti i stvaranje inkluzivnih društvenih okruženja. Ovaj rad istražuje didaktičke inovacije u inkluzivnom obrazovanju kroz interdisciplinarni pristup koji uključuje didaktiku, pedagogiju i edukacijsko-rehabilitacijske znanosti. Fokus je na prilagodbi nastavnih pristupa kako bi se podržalo inkluzivno obrazovanje, osiguravajući pristup kvalitetnom obrazovanju za sve učenike, bez obzira na njihove razlike i potrebe. Cilj istraživanja je analizirati različite pristupe i modele inkluzivne didaktike te istražiti njihov utjecaj na uspjeh učenika i razvoj inkluzivnog okruženja u učionicama. Koristi se kvalitativna metodologija za prikupljanje i obradu sekundarnih podataka iz relevantne literature, s naglaskom na praksu i primjene, uključujući i heuristički model DIMILL. Zaključno, rad pruža smjernice za unapređenje inkluzivnog obrazovanja kroz prilagodbu nastavnih metoda i podršku raznolikosti učenika, što može doprinijeti globalnom razvoju inkluzivnih praksi u obrazovnom sustavu.

Ključne riječi: didaktika; djeca s posebnim potrebama; inkluzija; odgoj i obrazovanje

DIDACTIC INNOVATION IN SUPPORT OF EDUCATIONAL INCLUSION

Education is a key factor in social development, enabling the acquisition of knowledge, skills, and values for personal and professional advancement and the prosperity of the entire society. The evolution of educational systems from simple methods to complex systems reflects a paradigm shift from the teacher to the child as the center of the educational process. Inclusive education is a fundamental approach that aims to ensure equal learning opportunities for all students, regardless of their differences and needs. Historically, educational systems have been exclusive, but the development of inclusive education represents a shift towards a system that recognizes and values diversity and actively removes barriers for all students. Inclusion, integrated at all levels of society, promotes equality, acceptance of diversity, and the creation of inclusive social environments. This paper explores didactic innovations in inclusive education through an interdisciplinary approach that includes didactics, pedagogy, and educational-rehabilitation sciences. The focus is on adapting teaching approaches to support inclusive education, ensuring access to quality education for all students, regardless of their differences and needs. The aim of the research is to analyze different approaches and models of inclusive didactics and to investigate their impact on student success and the development of an inclusive environment in classrooms. A qualitative methodology is used to collect secondary data from relevant literature, with an emphasis on practice and applications, including the heuristic model DIMILL. In conclusion, the paper provides guidelines for improving inclusive education through the adaptation of teaching methods and support for student diversity, which can contribute to the global development of inclusive practices in the educational system.

Keywords: children with special needs; didactics; education; inclusion; education

COMPARATIVE STUDY ON THE INNOVATIONS AND CHALLENGES OF MUSEUM EDUCATION IN BARANYA COUNTY (HUNGARY) AND GÖRLITZ DISTRICT (SAXONY, GERMANY)

Zsuzsa Koltai

University of Pécs, Faculty of Humanities and Social Sciences, Institute for Human Development and Cultural Studies, Department of Cultural Studies, Pécs, Hungary, koltai.zsuzsa@pte.hu

International trends and innovations in museum education are greatly influenced by the increasingly widespread social role of museums. Starting from the promotion of mental well-being, through the support of community cohesion to the strengthening of local, national or ethnic identity, many areas can be highlighted, which have brought innovations in museum education in recent years. Museums, as institutions that serve the public and reflect community needs, currently provide a number of educational services that promote sustainability goals, support the professional work of teachers, strengthen family ties and communication, or even serve art therapy purposes.

In addition to defining international trends related to lifelong learning in museums, the presentation explores the similarities and differences of the innovations and challenges in the educational activities of the museums in Baranya County (Hungary) and Görlitz District (Saxony, Germany). The empirical research based on a stratified sampling procedure was conducted by the author between October 2022 and January 2023. In the comparative research, the author conducted structured interviews with educational specialists of 13 museums in both investigated regions. In addition to exploring the local characteristics, the presentation compares the museum education practices of these two peripheral regions with international trends, and based on this, determines the innovations that could be adapted in the examined institutions, as well as the good practices of lifelong learning in museums revealed in the framework of the empirical research.

Keywords: museum education; lifelong learning in museums; comparative empirical study; innovations; good practice

POVEZANOST PROFESIONALNOG USAVRŠAVANJA I PROFESIONALNOG SAGORIJEVANJA UČITELJA OSNOVNIH ŠKOLA

Ana Maria Marinac^a, Martin Hadelan^b

^a VA Progressus, obrt za usluge, Češljakovci, Hrvatska,
marinac.anamaria98@gmail.com

^b OŠ Veliki Bukovec, Veliki Bukovec, Hrvatska, martin.hadelan@skole.hr

Profesionalno sagorijevanje učitelja osnovnih škola predstavlja sve veći problem koji negativno utječe na kvalitetu nastave i dobrobit učitelja i učenika. U tom kontekstu, razumijevanje kako je profesionalno usavršavanje povezano s dimenzijama sagorijevanja može biti vrlo korisno za prevenciju profesionalnog sagorijevanja i promicanje profesionalnog usavršavanja. Za potrebe ovoga rada provest će se kvantitativno istraživanje kojemu je cilj ispitati povezanost između profesionalnog usavršavanja i profesionalnog sagorijevanja učitelja osnovnih škola. Istraživanje će se provesti tijekom rujna 2025. godine, a planirani uzorak je 300 učitelja osnovnih škola. Istraživanje će se provesti putem anketnog upitnika, koji će se sastojati od dvije skale, prva skala odnosi se na profesionalno usavršavanje i naziva se *“Measuring characteristics of teacher professional development”* (Soine i Lumpe, 2014) te skale koja ispituje profesionalno sagorijevanje *„Maslach Burnout Inventory (MBI)“* autorice Christine Maslach iz 1981. godine. Prikupljeni podaci bit će analizirani kako bi se utvrdila povezanost između različitih aspekata profesionalnog usavršavanja i razina sagorijevanja učitelja. Očekuje se da će rezultati pokazati značajne korelacije između određenih aspekata profesionalnog usavršavanja i razina sagorijevanja učitelja, s posebnim naglaskom na identificiranje karakteristika profesionalnog usavršavanja koje imaju najjači utjecaj na smanjenje sagorijevanja. Očekuje se kako će se ovim istraživanjem pružiti uvid u važnost kontinuiranog profesionalnog usavršavanja koje osim razvoja brojnih profesionalnih kompetencija, ima ulogu i u prevenciji sagorijevanja među učiteljima osnovnih škola. Očekivani doprinos ovog istraživanja je osiguranje empirijskih podataka koji će pomoći u oblikovanju učinkovitih strategija za profesionalni razvoj, čime se unapređuje podrška učiteljima i poboljšava ukupna obrazovna praksa te promicanje profesionalnog usavršavanja s posebnim naglaskom na dobrobit učitelja.

Ključne riječi: profesionalno sagorijevanje; profesionalno usavršavanje; učitelji

THE CONNECTION BETWEEN PROFESSIONAL DEVELOPMENT AND PROFESSIONAL BURNOUT OF PRIMARY SCHOOL TEACHERS

Professional burnout of elementary school teachers is a growing problem that negatively affects the quality of teaching and the well-being of teachers and students. In this context, understanding how professional development is related to the dimensions of burnout can be very useful for preventing professional burnout and promoting professional development. For the purposes of this work, a quantitative research will be conducted, the aim of which is to examine the connection between professional development and professional burnout of elementary school teachers. The research will be conducted in September 2025, and the planned sample is 300 primary school teachers. The research will be conducted through a questionnaire that will consist of two scales, the first scale refers to professional development and is called "Measuring characteristic of teacher professional development" (Soine and Lumpe, 2014) and the scale that examines professional burnout "Maslach Burnout". Inventory (MBI)" by Christine Maslach from 1981. The collected data will be analyzed in order to determine the connection between different aspects of professional development and the level of teacher burnout. The results are expected to show significant correlations between certain aspects of professional development and the level of teacher burnout, with special emphasis on identifying the characteristics of professional development that have the greatest impact on reducing burnout. It is expected that this research will provide insight into the importance of continuous professional development, which, in addition to the development of numerous professional competencies, also plays a role in the prevention of burnout among primary school teachers. The expected contribution of this research is to provide empirical data that will help in the design of effective strategies for professional development, thereby improving support for teachers and improving overall educational practice and promoting professional development with a special emphasis on the well-being of teachers.

Keywords: professional combustion; professional improvement; the teachers

Literatura // References:

- Maslach, C., Jackson, S. E., & Leiter, M. P. (1981). Maslach Burnout Inventory Manual (3rd ed.). Palo Alto, CA: Consulting Psychologists Press.
- Soine, K. M., & Lumpe, A. (2014). Measuring characteristics of teacher professional development. *Teacher Development: An international journal of teachers' professional development*, 18(3), 303-323. doi:10.1080/13664530.2014.911775

ODNOS IZMEĐU OSJEĆAJA KOHERENTNOSTI, ISPITNOG STRESA I ANKSIOZNOSTI KOD UČENIKA ŠKOLE ZA MEDICINSKE SESTRE VRAPČE

Nikolina Matić^a, Branka Lujic^b

^a Škola za medicinske sestre Vrapče, Zagreb, Hrvatska,
maticnikolina8@gmail.com

^b Škola za medicinske sestre Vrapče, Zagreb, Hrvatska,
branka.lujic@gmail.com

Anksioznost i stres za vrijeme značajnih provjera znanja predmet su brojnih psiholoških i pedagoških istraživanja. Osjećaj koherentnosti kao salutogeni faktor može imati važan utjecaj na učeničku dobrobit, motivaciju i uspjeh u školi te posredovati u smanjenju osjećaja anksioznosti i stresa. Stoga je cilj istraživanja bio utvrditi povezanost između osjećaja koherentnosti i razine stresa i anksioznosti prije završnog godišnjeg testa učenika u Školi za medicinske sestre Vrapče. Sudionici istraživanja bili su učenici četvrtih razreda Škole koji su pristupili završnom ispitu Hitni medicinski postupci. U istraživanju je sudjelovalo 74 učenika. Za procjenu psihološkog distresa korištena je DASS ljestvica, dok za osjećaj koherentnosti SOC-13 upitnik. Rezultati su prikazani kroz metode deskriptivne i inferencijalne statistike.

Utvrđena je prosječna razvijenost osjećaja koherentnosti kod ispitanika ($55,8 \pm 11,0$), blaga depresija ($6,3 \pm 5,3$) umjerena anksioznost ($6,9 \pm 5,3$) te granično povišen stres ($7,6 \pm 5,1$). Prosječne vrijednosti osjećaja koherentnosti bile su više u mladića u odnosu na djevojke ($58,54 \pm 8,83$ vs $53,65 \pm 12,24$) i ova je razlika bila na granici statističke značajnosti ($p=0,058$). Djevojke su u značajno većoj mjeri imali izraženu depresivnost ($4,42 \pm 4,4$ vs $7,87 \pm 5,5$), anksioznost ($4,3 \pm 4,0$ vs $8,9 \pm 5,4$) i stres ($5,4 \pm 3,9$ vs $9,5 \pm 5,2$) prije ispita. Utvrđena je statistički značajna jaka negativna korelacija između osjećaja koherentnosti i psihološkog distresa ($r = -0,637$; $p < 0,01$). Osjećaj koherentnosti pokazao se kao značajan prediktor koji objašnjava 35% varijance pred ispitnog stresa te 30% pred ispitne anksioznosti. Osjećaj koherentnosti kao salutarni model doprinosi smanjenju prije ispitnog distresa. Važno je uključiti salutogene komponente u svakodnevne nastavne aktivnosti s ciljem smanjenja stresa, depresije i anksioznosti kod učenika tijekom školovanja.

Ključne riječi: osjećaj koherentnosti; stres; anksioznost; ispit

THE RELATIONSHIP BETWEEN THE SENSE OF COHERENCE, EXAM STRESS AND ANXIETY AMONG STUDENTS OF THE NURSING SCHOOL VRAPČE

Anxiety and stress during significant knowledge assessments are the subject of psychological and educational studies. The sense of coherence as a salutogenic factor can have an important impact on student well-being, motivation, and success in school, and can mediate the reduction of feelings of anxiety and stress. Therefore, the aim of this study was to determine the relationship between the sense of coherence and the levels of stress and anxiety before the final annual exam among students at the School for Nurses Vrapče.

The participants in the study were fourth-year students of the School who took the final exam in Emergency Medical Procedures. A total of 74 students participated in the study. The DASS scale was used to assess psychological distress, while the SOC-13 questionnaire was used for the sense of coherence. The results were presented using descriptive and inferential statistical methods.

The sense of coherence was found as average among the students (55.8 ± 11.0), mild depression (6.3 ± 5.3), moderate anxiety (6.9 ± 5.3), and borderline elevated stress (7.6 ± 5.1). The average values of the sense of coherence were higher in males compared to females (58.54 ± 8.83 vs 53.65 ± 12.24) and this difference was near statistical significance ($p=0.058$). Females had significantly higher levels of depression (4.42 ± 4.4 vs 7.87 ± 5.5), anxiety (4.3 ± 4.0 vs 8.9 ± 5.4), and stress (5.4 ± 3.9 vs 9.5 ± 5.2) before the exam. A statistically significant strong negative correlation was found between the sense of coherence and psychological distress ($r = -0.637$; $p < 0.01$).

The sense of coherence proved to be a significant predictor explaining 35% of the variance in pre-exam stress and 30% of the variance in pre-exam anxiety. The sense of coherence as a salutary model contributes to the reduction of pre-exam distress. It is important to include salutogenic components in daily teaching activities with the aim of reducing stress, depression, and anxiety among students during their education.

Keywords: sense of coherence; stress; anxiety; exam

HIBRIDNA NASTAVA KAO ODGOVOR NA DIFERENCIRANE KURIKULUME

Ozrenka Meštrović

Osnovna škola „A. G. Matoš“ Vinkovci, Hrvatska, ozrenka.mestrovic@skole.hr

Osnovna škola zajednička je polazna točka u obrazovanju učenika bez obzira na njihovu socioekonomsku pripadnost. Kako bi u njoj učenici ostvarili svoj potencijal, važno je osigurati podršku i povoljne posredne činitelje. Uporabom diferenciranih kurikuluma suvremeni učitelji se prilagođavaju potrebama svakog učenika, pri čemu materijalne okolnosti škola i ograničenja satnice mogu izazivati teškoće. Kao moguće rješenje, nameće se uporaba hibridnog učenja. Bez obzira odabere li se linearni ili modularni model hibridnog učenja te hoće li se ono odvijati sinkorno ili asinkorono, učitelji i učenici imaju dodatnu mogućnost ostvarivanja odgojno-obrazovnih ishoda. Ovaj tip poučavanja već je dugo vremena zastupljen u poučavanju stranih jezika, no sve češće se javlja i u poučavanju predmeta STEM područja. Kao pozitivan primjer našeg podneblja predstavlja se BUBO platforma na kojoj je korišten visoko interaktivni model ASIO (Aktivnosti Simuliranog Istraživačkog Otkrivanja u Biologiji) usmjeren na učenika i izrađen za učenje i poučavanje Prirode i društva, Prirode i Biologije za osnovnu školu. Izrađeni materijali su raznoliki te su osmišljeni i posloženi kao metakognitivna podrška koja služi diferenciranim učenicima pri stjecanju veće samostalnosti u procesu učenja i razvoju prirodosnanstvene pismenosti. Učenička promišljanja prikupljana su u vidu pisanih odgovora (forumi, zadaće, kvizovi i testovi) i njihovom analizom uočeno je da učenici imaju donekle različite rezultate te da je nekima tijekom rada bila potrebna i dodatna podrška što je vjerojatno vezano uz njihova prethodna znanja, tip učenja, znanje korištenja IKT-a te razinu samostalnosti. Zabilježeni odgovori su osim praćenja učenja poslužili i kao aspekti za unaprjeđenje osmišljenih online aktivnosti i ovakvog tipa poučavanja.

Ključne riječi: diferencirani kurikulumi; hibridno učenje; metakognitivna podrška

HYBRID TEACHING AS A RESPONSE TO DIFFERENTIATED CURRICULA

Primary school is a common starting point in the education of students regardless of their socioeconomic background. To help students reach their potential, it is important to ensure support and favorable indirect factors. By using differentiated curricula, modern teachers adapt to the needs of each student, although material circumstances of the schools and scheduling constraints can pose challenges. A potential solution is the use of hybrid learning. Regardless of whether a linear or modular model of hybrid learning is chosen and whether it is conducted synchronously or asynchronously, teachers and students have an additional opportunity to achieve educational outcomes. This type of teaching has long been prevalent in foreign language instruction, but it is increasingly being used in teaching STEM subjects. A positive example from our region is the BUBO platform, which uses the highly interactive ASIO model (Activities of Simulated Inquiry-Based Discovery in Biology) focused on the student, designed for learning and teaching Science and Society, Science, and Biology in primary school. The developed materials are diverse and are designed and arranged as metacognitive support to serve differentiated students in gaining greater independence in the learning process and development of scientific literacy. Students' reflections were collected in the form of written responses (forums, assignments, quizzes, and tests), and their analysis revealed that students had somewhat different results and that some needed additional support during their work, likely related to their prior knowledge, type of learning, knowledge of using ICT, and level of independence. The recorded responses served not only to monitor learning but also as aspects for improving the designed online activities and this type of teaching.

Keywords: differentiated curricula; hybrid learning; metacognitive support

IMPLEMENTACIJA INFORMACIONO-KOMUNIKACIONIH TEHNOLOGIJA U NASTAVU: RAZLIKE U PERSPEKTIVAMA NASTAVNIKA

Senada Mujić^a , Alisa Divković^b

^a Filozofski fakultet Univerzitet u Tuzli, Tuzla, Bosna i Hercegovina,
senada.mujić@untz.ba

^b Filozofski fakultet Univerzitet u Tuzli, Tuzla, Bosna i Hercegovina,
alisa.divkovic@untz.ba

Pored prednosti primjene IKT-a u nastavi, kao što su veći angažman učenika, lakši pristup obrazovnim resursima, mogućnost samoreguliranog *učenja i bolje praćenje napretka učenika, postoje određene prepreke koje mogu obeshrabriti i otežati nastavnicima implementaciju IKT-a u nastavu. Ovo istraživanje imalo je za cilj da* identifikuje kako nastavnici različite dobi percipiraju, koriste i prihvataju informaciono-komunikacione tehnologije u nastavi, te koji su za njih ključni razlozi i izazovi za implementaciju ovih tehnologija u nastavu. Podaci su prikupljeni pomoću online anketnog upitnika na uzorku od 104 nastavnika predmetne nastave. Rezultati istraživanja upućuju na to da nastavnici pokazuju interes za primjenu IKT-a u nastavi, ali da se susreću sa određenim preprekama u tom procesu. Nedovoljna tehnička podrška u školama, loš pristup internetu smatrani su glavnim preprekama koje sprečavaju nastavnike predmetne nastave da implementiraju IKT u nastavu. Također, nedostatak obuke je još jedna značajna prepreka koja otežava implementaciju IKT-a u nastavu.

Ključne riječi: informaciono-komunikacione tehnologije (IKT); nastava; izazovi u implementaciji IKT-a u nastavu

IMPLEMENTATION OF INFORMATION AND COMMUNICATION TECHNOLOGIES IN TEACHING: DIFFERENCES IN TEACHERS' PERSPECTIVES

In addition to the advantages of using ICT in teaching, such as greater student engagement, easier access to educational resources, the possibility of self-regulated learning and better monitoring of student progress, there are certain obstacles that can discourage and make it difficult for teachers to implement ICT in teaching. This research aimed to identify how teachers of different ages perceive, use and accept information and communication technologies in teaching, and what are the key reasons and challenges for implementing these technologies in teaching. The data was collected using an online questionnaire on a sample of 104 teachers of the subject class. The results of the research suggest that teachers show an interest in the use of ICT in teaching, but that they encounter certain obstacles in the process. Insufficient technical support in schools, poor access to the Internet were considered the main obstacles that prevent subject teachers from implementing ICT in teaching. Also, the lack of training is another significant obstacle that hinders the implementation of ICT in teaching.

Keywords: information and communication technologies (ICT); teaching; challenges in the implementation of ICT in teaching

THE EMERGENCE OF INTERNATIONAL STUDENT VOICES IN AN ERA OF STUDENT MOBILIZATION: NARRATIVES OF HUMAN AGENCY IN THE PROCESS OF ADAPTATION IN HUNGARY

Anisa Trisha Pabingwit

Eötvös Loránd University, Budapest, Hungary, anisatrisha@student.elte.hu

The European Union and United Nations' objective for internationalization in higher education have led to the commencement of student mobilization programs. The institutional experiences in Eastern-European tertiary education counsels that there is an insubstantial scope to promote foreigner students' cultural integration. This paper is an exploration of the dynamic social dimension of being an international student through the lived experiences of international students in Hungary. Through the consideration of Albert Bandura's Social Cognitive Theory (SCT), insights regarding the sociocultural milieu of the students were cross examined mainly through their self-reflexivity, all towards the purpose of synthesizing their implementation and utilization of human agency as per their adaptation to the host country's academic and socio-cultural norms. Through qualitative interviews with twelve international students from different Hungarian universities, the findings revealed that the students encounter cultural adjustment and social interaction limitations. These commonalities in their responses were centered on situational contexts and interpersonal interactions, specifically, on how the students came across and traverse cultural differences to elucidate contemporary perspectives. Cultural integration, specifically, the language barrier and their detachment to the local students had the most prominent remarks, however, the ability to exercise human agency was mentioned as one of their current solutions to address the issues. This working paper suggests that while the number of international students is increasing positively, it is also significant to consider the institutions' ability to provide an inclusive learning environment for the students, and establishing the conditions for the foreign students to exercise their human agency might be one of the plausible mechanisms.

Keywords: Cultural diversity, Human Agency, Cultural integration, Reflexivity

PERCEPCIJA STUDENATA O ULOZI RADNOG ISKUSTVA U SESTRINSTVU PRI SAVLADAVANJU ZNANJA I RAZUMIJEVANJA GRADIVA KOLEGIJA EKONOMIKA U ZDRAVSTVU NA STUDIJU SESTRINSTVA

Sanja Pešić^a, Mirko Pešić^b, Jasenka Crnković^c

^a Fakultet za dentalnu medicinu i zdravstvo Osijek, Sveučilište J. J. Strossmayera u Osijeku, Osijek, Hrvatska, spesic@fdmz.hr

^b Medicinski fakultet Osijek, Sveučilište J. J. Strossmayera u Osijeku, Osijek, Hrvatska, mpesic@mefos.hr

^c Grad Osijek, Osijek, Hrvatska, jasenka.crnkovic@osijek.hr

Cilj rada je dobiti mišljenje vezano za percepciju uloge radnog iskustva kod studenata 1. i 2. godine diplomskog studija Sestrinstva na Fakultetu za dentalnu medicinu i zdravstvo vezano za intenzitet savladavanja gradiva ekonomskih predmeta na studiju. Naime, praksa je pokazala da studenti na studiju Sestrinstva koji paralelno sa studijom rade u struci u nekoj od zdravstvenih ustanova, posebice javnih zdravstvenih ustanova, lakše savladavaju znanje i razumijevanje kolegija Ekonomika u zdravstvu, jer se u svom radu, kroz svakodnevno obavljanje posla, na neki način susreću sa ekonomskom tematikom koja je povezana sa dijelom njihovog posla. Metodologija za dobivanje rezultata istraživanja temelji se na anketi koja se provodi među studentima 1. i 2. godine diplomskog studija Sestrinstvo na Fakultetu za dentalnu medicinu i zdravstvo u Osijeku. Rezultati istraživanja pokazuju potvrdu cilja istraživanja u kontekstu razumijevanja gradiva ekonomskih predmeta najvećim dijelom zbog korištenja zdravstvenog informacijskog sustava koji predstavlja temeljni program za bilježenje promjena kod liječenja, njege pacijenata te narudžbi i izdavanja terapije pacijentima. Aktivnost korištenja zdravstvenog informacijskog sustava predstavlja temeljnu povezanost između medicinske struke te ekonomskih čimbenika zdravstva što kroz praksu utječe na veće razumijevanje i uključenost studenata sa radnim iskustvom u zdravstvenom sektoru u gradivo ekonomskih predmeta na studiju.

Ključne riječi: studij sestrinstva, radno iskustvo, razumijevanje gradiva

NASTAVNI PROCES I UMJETNA INTELIGENCIJA U STRUKOVNOM OBRAZOVANJU

Đurđica Stanešić^a, Ines Štivić^b, Tanja Dornik^c

^a Škola za medicinske sestre Mlinarska, Zagreb, Hrvatska,
dstanesic1@gmail.com

^b Škola za medicinske sestre Mlinarska, Zagreb, Hrvatska,
stivic.ines@gmail.com

^c Škola za medicinske sestre Mlinarska, Zagreb, Hrvatska,
tdornik@gmail.com

Umjetna inteligencija (AI) je grana računalne znanosti i tehnologije usmjerena na razvoj teorija, metoda, algoritama i aplikacija za simulaciju i proširenje ljudske inteligencije (Deng, 2023). Aplikacije umjetne inteligencije prisutne su u svakodnevnom životu, gospodarstvu i društvu. Umjetna inteligencija prisutna je i školama; u svakodnevnom radu nastavnika i učenika. Digitalna tranzicija u obrazovanju nije više budućnost već sadašnjost.

Strukovno obrazovanje omogućuje učenicima stjecanje strukovne kvalifikacije. Uz strukovne kompetencije učenici usvajaju generičke kompetencije. Odgojno-obrazovni proces provodi se u školi, kod poslodavaca, u regionalnom centru kompetentnosti ili na međunarodnim mobilnostima. Digitalne kompetencije neophodne su u tom kompleksnom odgojno-obrazovnom procesu. Nastavnici i učenici svakodnevno koriste pretraživače, pametne asistente, prijevode, aplikacije za navigaciju i brojne druge. Nastavnicima je nužno znanje o sustavima umjetne inteligencije i razumijevanje njihovog učinka na društvo u cjelini a osobito na obrazovanje. Potrebno je kritički procijeniti kada koristiti umjetnu inteligenciju, koristiti je na ispravan način i uvažiti etičke izazove koje prate primjenu umjetne inteligencije.

Umjetna inteligencija u edukaciji (AIED) ima golem potencijal za poboljšanje učenja, poučavanja, ocjenjivanja i obrazovne administracije nudeći učenicima personaliziranije i prilagodljivije učenje, potičući učiteljsko razumijevanje procesa učenja učenika i pružajući bilo gdje i bilo kada strojno podržane upite i trenutne povratne informacije (Chiu et al., 2023). Cilj ovog rada je prikazati načine korištenja umjetne inteligencije u pripremi i izvođenju nastave te praćenju postignuća ishoda u srednjoškolskom strukovnom obrazovanju ali i istaknuti etičke izazove koji prate korištenje umjetne inteligencije u strukovnom obrazovanju. Znanstveni doprinos ovog rada ogleda se u prikazu novih

spoznaja o korištenju umjetne inteligencije u strukovnom obrazovanju koje mogu biti smjernice za donošenje odluka o načinu korištenja umjetne inteligencije u procesu poučavanja.

Ključne riječi: etički izazovi primjene umjetne inteligencije; korištenje umjetne inteligencije u strukovnom obrazovanju; strukovne kompetencije

TEACHING PROCESS AND ARTIFICIAL INTELLIGENCE IN VOCATIONAL EDUCATION

Artificial intelligence (AI) is a branch of computer science and technology focused on the development of theories, methods, algorithms, and applications to simulate and extend human intelligence (Deng, 2023). Applications of artificial intelligence are present in everyday life, economy and society. Artificial intelligence is also present in schools, in the daily work of teachers and students. Digital transition in education is no longer the future but the present.

Vocational education enables students to acquire a professional qualification. In addition to professional competences, students acquire generic competences. The educational process is carried out at school, at employers, in a regional competence center or on international mobility. Digital competences are necessary in this complex educational process. Teachers and students use search engines, smart assistants, translations, navigation applications and many others every day. Teachers need knowledge about artificial intelligence systems and an understanding of their impact on society as a whole and especially on education. It is necessary to critically evaluate when to use artificial intelligence, to use it in the correct way and to appreciate the ethical challenges that accompany the application of artificial intelligence.

Artificial intelligence in education (AIEd) has enormous potential to improve learning, teaching, assessment, and educational administration by offering students more personalized and adaptive learning, fostering teacher understanding of student learning processes, and providing anywhere, anytime machine-supported prompts and instant feedback (Chiu et al., 2023). The aim of this paper is to show the ways of using artificial intelligence in the preparation and delivery of classes and monitoring the achievement of outcomes in secondary vocational education, but also to highlight the ethical challenges that follow the use of artificial intelligence in vocational education. The scientific contribution of this work is reflected in the presentation of new knowledge about the use of artificial intelligence in vocational education, which can be guidelines for making decisions about how to use artificial intelligence in the teaching process.

Keywords: ethical challenges of applying artificial intelligence; use of artificial intelligence in VET education; professional competence

Literatura // References:

- Chiu, T. K. F., Xia, Q., Zhou, X., Chai, C. S., & Cheng, M. (2023). Systematic literature review on opportunities, challenges, and future research recommendations of artificial intelligence in education. *Computers and Education: Artificial Intelligence*, 4, 100118. <https://doi.org/10.1016/j.caeai.2022.100118>
- Deng, L. (2018). Artificial Intelligence in the Rising Wave of Deep Learning: The Historical Path and Future Outlook [Perspectives]. *IEEE Signal Processing Magazine*, 35(1), 180–177. <https://doi.org/10.1109/MSP.2017.2762725>

INTUITION AS A CORE OF PEDAGOGICAL TACT – HOW IMPORTANT IS IT IN EDUCATION?

Ena Stevović Havaić

Technical school Rijeka, Rijeka, Croatia, estevovic@gmail.com

In this presentation we are going to delve into an almost uncharted territory in terms of research – pedagogical tact in education. Pedagogical tact relies on intuition as its core, and even though it is a notion mentioned hundreds of years ago by Herbart, it is still somewhat undefined and hard to grasp. Scientific research which dared to examine pedagogical tact is up to this day scarce at best, but Sipman et al. have provided rich foundation with their three consecutive studies on the importance of intuition in the classroom (2019, 2021, 2022, respectively). The authors mostly used qualitative research methods to obtain results, with approximately 50-60 participants in each study. Results show that intuitive, experienced, and timely reactions to everyday situations in the classroom are key to a safe and productive learning environment. Lack of research of intuition and pedagogical tact in education is also closely related to the lack of interest in such topics throughout many educational systems around the world. We are going to look at research limitations, with suggestions for implementing pedagogical tact into educational practices, teacher development programs, as well as educational systems in general.

Keywords: education; intuition; learning environment; pedagogical tact

References:

- Sipman, G., Thölke, J., Martens, R., & McKenney, S. (2019). The role of intuition in pedagogical tact: Educator views. *British Educational Research Journal*, 45(6), 1186-1202.
- Sipman, G., Martens, R., Thölke, J., & McKenney, S. (2021). Professional development focused on intuition can enhance teacher pedagogical tact. *Teaching and teacher education*, 106, 103442.
- Sipman, G., Thölke, J., Martens, R., & McKenney, S. (2021). Can a Systemic-Phenomenological Teacher Professional Development Program Enhance Awareness of Intuitions and Serve Pedagogical Tact?. *Systemic practice and action research*, 1-23.

O GOVORNIM TEŠKOĆAMA UČENIKA OSNOVNOŠKOLSKE DOBI IZ UČITELJSKE PERSPEKTIVE

Maja Šalić^a, Katarina Aladrović Slovaček^b

^a Učiteljski fakultet Sveučilišta u Zagrebu, Zagreb, Hrvatska,
sallic.maja@gmail.com

^b Učiteljski fakultet Sveučilišta u Zagrebu, Zagreb, Hrvatska,
kaladrovic@gmail.com

Govor je osnovno sredstvo ljudske komunikacije te kao takvo izdvaja čovjeka od drugih živih bića. Poticajno socijalno okruženje predstavlja iznimno važnu ulogu za svekoliki razvoj djeteta, pa tako i govorno-jezični. Također, od iznimne je važnosti istaknuti i da svako dijete ima svoju individualnu razvojnu liniju, te ona do određene mjere može odstupati. Iz toga je razloga izuzetno važno znati kada neko odstupanje procijeniti kao zaostajanje ili teškoću, te posljedično i kako pomoći u ublažavanju ili uklanjanju iste. Češći govorni poremećaji u osnovnoškolskoj dobi jesu: poremećaji artikulacije ili dislalija, specifične teškoće učenja – disleksija i disgrafija, poremećaji ritma i tempa govora ili mucanje, razvojne smetnje u simbolizaciji - disfazija te poremećaj glasa - rinolalija. Temeljni cilj ovoga rada je ispitati iskustva i stavove učitelja o radu s djecom koja imaju određenu govorno-jezičnu teškoću. Istraživanje je provedeno anonimnim anketnim upitnikom u kojemu su učitelji odgovarali na pitanja o broju učenika s govorno-jezičnim teškoćama u njihovim razredima, najčešćim govorno-jezičnim teškoćama s kojima su se susreli, najtežem slučaju s kojim su se dosad susreli, suradnji s roditeljima i stručnom službom, ali i vlastitoj educiranosti. Analizom prikupljenih podataka pokazalo se da su se ispitanici najčešće susretali s dislalijom, a učenike s tom teškoćom navode i kao najteže slučajeve s kojima su se susreli. Također je utvrđeno kako se većina učitelja ne smatra dovoljno educiranima za rad s učenicima s govorno-jezičnim teškoćama, što ukazuje na nužna dodatna stručna usavršavanja te promjenu u načinu obrazovanja učitelja.

Ključne riječi: jezično-govorni razvoj; učitelj; govorni poremećaji

ON SPEECH DIFFICULTIES OF ELEMENTARY SCHOOL STUDENTS FROM THE TEACHER'S PERSPECTIVE

Speech is the basic means of human communication, and as such it distinguishes man from other living beings. A stimulating social environment plays an extremely important role for all aspects of a child's development, including speech and language development. Also, it is extremely important to point out that each child has his own individual development line, and it can deviate to a certain extent. For this reason, it is extremely important to know when to assess a deviation as a delay or a difficulty, and consequently how to help mitigate or eliminate it. More common speech disorders in primary school age are: articulation disorders or dyslalia, specific learning difficulties - dyslexia and dysgraphia, disorders of rhythm and pace of speech or stuttering, developmental disorders in symbolization - dysphasia, and voice disorder - rhinolalia. The main goal of this work is to examine the experiences and attitudes of teachers about working with children who have certain speech and language difficulties. The research was conducted using an anonymous questionnaire in which teachers answered questions about the number of students with speech and language difficulties in their classes, the most common speech and language difficulties they encountered, the most difficult case they have encountered so far, cooperation with parents and professionals service, but also to one's own education. The analysis of the collected data showed that the respondents most often encountered dyslalia, and students with this difficulty were cited as the most difficult cases they encountered. It was also established that the majority of teachers are not considered sufficiently educated to work with students with speech and language difficulties, which indicates the need for additional professional training and a change in the way teachers are educated.

Keywords: language and speech development; teacher; speech disorders

VREDNOVANJE U GLAZBENOJ ŠKOLI

Tihana Škojo^a, Zrinka Liščić^b

^a Akademija za umjetnost i kulturu, Osijek, Hrvatska,
tihana.skojo@skojo.hr

^b Glazbena škola Josipa Runjanina, Vinkovci, Hrvatska,
z.liscic@gmail.com

Vrednovanje i ocjenjivanje predstavljaju najosjetljiviji element nastavnoga procesa. Praćenjem, procjenjivanjem i vrednovanjem postignuća učenika nastavnici utvrđuju količinu i kvalitetu usvojenih obrazovnih sadržaja stečenih tijekom pojedine nastavne godine. U potrazi za kvalitetnim, pravednim i metrijski relevantnim vrednovanjem i ocjenjivanjem u školi, kontinuirano se ispituje i analizira model koji bi na najbolji mogući način dao odgovor na pitanje pouzdanosti ocjene kao objektivnog mjerila znanja. Ta je problematika aktualna posebice među nastavnicima glazbenih škola koji moraju uvažavati brojne specifičnosti koje se tiču vrednovanja i ocjenjivanja u glazbenoj školi. Završna ocjena iz instrumenta, kao i ona iz teorijskog predmeta, utvrđuje se na godišnjem komisijskom ispitu. Polazeći od spoznaje kako ispit, kao i svaki drugi javni nastup, podrazumijeva u određenoj mjeri stresno iskustvo koje posljedično može uzrokovati strah od neuspjeha, otvara se mogućnost za nedovoljnom objektivnosti ocjene. S obzirom na razlike u afinitetima i senzibilitetu učenika, interpretativnim i tehničkim mogućnostima, trenutno aktualnim vrednovanjem postignuća učenika u glazbenoj školi nedovoljno se izražavaju svi aspekti postignuća učenika. Budući da vrednovanje i ocjenjivanje čine kompleksan proces koji zahtijeva stalno prilagođavanje i unaprjeđivanje, otvara se mogućnost razmatranja o formativnom vrednovanju i uporabi alternativnih metoda praćenja i ocjenjivanja koji će činiti iskorak prema modelima suvremenog poučavanja.

Ključne riječi: glazbene škole; glazbeno obrazovanje; ispit; ocjenjivanje; vrednovanje

EVALUATION IN MUSIC SCHOOL

Assessment and evaluation are the most susceptible elements of the teaching process. Teachers determine the quantity and quality of the educational content acquired during a given school year by monitoring, assessing, and evaluating students' performance. In the search for quality, fair, and metrically relevant assessment and evaluation in schools, a model that provides the best possible answer to the reliability of assessment and evaluation as objective measures of knowledge is continually being studied and analyzed. This issue is critical to music school teachers who must consider numerous peculiarities of assessment and evaluation in music schools. The final grade in playing an instrument and theoretical knowledge is determined at the annual examination. Since the examination, like any other public performance, is a rather stressful experience that can cause fear of failure, there is a growing possibility of insufficient objectivity in the evaluation. Considering students' different inclinations, sensitivity, and interpretative and technical capabilities, the current evaluation of student performance in music schools does not adequately express all aspects of student performance. As assessment and evaluation are complex processes requiring constant adaptation and improvement, there is an opportunity to consider formative assessment and alternative monitoring and evaluation methods that take a step toward modern teaching models.

Keywords: Music school; music education; exam; grading; evaluation

SAMOPROCJENA KOMPETENCIJA ZA CJELOŽIVOTNO UČENJE ODGAJATELJA USTANOVA RANOGA I PREDŠKOLSKOG ODGOJA I OBRAZOVANJA

Iva Šlogar^a, Monika Gudlin^b

^a OŠ Matija Gubec Jarmina, Jarmina, Hrvatska,
islogar1997@gmail.com

^b DV Vladimira Nazora, Zagreb, Hrvatska,
1monika.gudlin@gmail.com

Vizija cjeloživotnog učenja i kontinuiranog osobnog i profesionalnog razvoja zahtijeva odgojno-obrazovnog djelatnika koji će znati kritički razmišljati, osposobljen je za provedbu refleksije i evaluacije, zna potražiti ili osigurati preduvjete za razvoj svakog pojedinog učenika te zna poticati i podržavati djecu u procesu odgoja i obrazovanja (Vujičić, 2007). Jedan od glavnih izazova profesionalnog razvoja odgojno-obrazovnih djelatnika danas je nedostatak jasnoće u pogledu zahtjeva i očekivanja u vidu cjeloživotnog učenja. U nekim se državama, cjeloživotno učenje i usavršavanje odgojno-obrazovnog djelatnika smatra službenom dužnošću, dok se u drugima podrazumijeva kao aktivnosti koja ovisi od intrinzične motivacije i potrebe pojedinca. Prema Europskom referentnom okviru (Europska komisija, 2007) ključne kompetencije za cjeloživotno učenje sastoje se od znanja, vještina i stavova, a primjenjuju se od ranoga i predškolskog odgoja i obrazovanja pa sve do visokoškolskog obrazovanja. Budući da je profesionalna obaveza odgajatelja njegovati i razvijati kompetencije cjeloživotnog učenja, ovaj će se rad usmjeriti na samoprocjenu kompetencija cjeloživotnog učenja odgajatelja Republike Hrvatske s obzirom na sociodemografska obilježja dobi, regije u kojoj su zaposleni te zadovoljstvo poslom, prilikom čega se polazi od hipoteza da će mlađi odgajatelji, kao i oni koji su zadovoljniji vlastitim poslom, procijeniti veću razinu kompetencija za cjeloživotno učenje. Prilagođenom verzija (Đipa i Mavrak, 2018) standardiziranog upitnika *Lifelong learning scale* autora Uzunboylu i Hürsena, planira se ispitati 150 nasumično odabranih odgajatelja Republike Hrvatske.

Ključne riječi: cjeloživotno učenje; kompetencije; odgajatelji

SELF-ASSESSMENT OF COMPETENCIES FOR LIFELONG LEARNING OF EDUCATORS IN EARLY AND PRESCHOOL EDUCATION INSTITUTIONS

The vision of lifelong learning and continuous personal and professional development requires an educational worker who knows how to think critically, is trained to carry out reflection and evaluation, knows how to look for or provide preconditions for the development of each student, and knows how to encourage and support children in the process of upbringing and education (Vujičić, 2007). One of the main challenges of the professional development of educators today is the lack of clarity regarding requirements and expectations in the form of lifelong learning. In some countries, lifelong learning and training of an educational worker is considered an official duty. In contrast, in others, it is understood as an activity that depends on the intrinsic motivation and needs of the individual. According to the European Reference Framework (European Commission, 2007), key competencies for lifelong learning consist of knowledge, skills, and attitudes. They are applied from early and preschool education up to higher education. Since it is the professional obligation of educators to nurture and develop lifelong learning competencies, this paper will focus on the self-assessment of lifelong learning competencies of educators in the Republic of Croatia, taking into account the socio-demographic characteristics of age, the region in which they are employed, and job satisfaction, which is based on the hypothesis that younger educators, as well as those who are more satisfied with their work, to assess a higher level of competence for lifelong learning. With the adapted version (Đipa & Mavrak, 2018) of the standardized Lifelong learning scale questionnaire by Uzunboyl and Hürsen, it is planned to examine 150 randomly selected educators from the Republic of Croatia.

Keywords: lifelong learning; competencies; educators

Literatura // References:

- Đipa, A. i Mavrak, M. (2018). Educometry in Andragogy: Lifelong Learning Competences Scale/LLC for Teachers. *Adult Education*, 2, 31-55.
- Europska komisija. (2007). Key competences for lifelong learning – European reference framework. http://es.europa.eu/dgs/education_culture/publ/pdf/ll-learning/keycomp_en.pdf
- Vujičić, L. (2007). Kultura odgojno-obrazovne ustanove i stručno usavršavanje učitelja. *Magistra Iadertina*, 2(1), 91-103.

ATRAKTIVNE I ODRŽIVE KARIJERE U VISOKOŠKOLSKOM OBRAZOVANJU – STRATEŠKO PLANIRANJE I POLITIČKO ODLUČIVANJE U EUROPI

Sanja Terlević^a, Monika Terlević^b

^a Young European Research Universities Network (YERUN), Bruxelles,
Belgija, sanja.terlevic@yerun.eu

^b Fakultet za odgojne i obrazovne znanosti, Sveučilište Jurja Dobrile u Puli,
Pula, Hrvatska, monika.terlevic.1@unipu.hr

Ulaganje u obrazovanje na svim razinama, dugoročno je ulaganje u europsko društvo budućnosti. Ambicija Europske komisije o izgradnji svjetski prepoznate visokoškolske kvalifikacije ogleda se u prijedlogu inovativne jedinstvene Europske diplome. Nastavno na paket prijedloga Europske diplome, Europska komisija predlaže dva strateška dokumenta koji se odnose na osiguravanje kvalitete visokoškolskog obrazovanja te razvoj održivih i atraktivnih karijera u visokoškolskom obrazovanju na europskom području. Cilj ovog rada, primjenom kvalitativne metodologije, analizirati strateške dokumente i prijedloge razvoja atraktivnih i održivih karijera u visokoškolskom obrazovanju u Europi. Primjenom sustavnog pregleda strateških i *policy* dokumenata, donijet će se zaključci vezani uz potrebni smjer upravljanja karijera u visokoškolskom obrazovanju na europskoj razini. Očekuje se da će ovakvo strateško upravljanje na europskoj razini polučiti rezultate relevantne za pedagošku teoriju u vidu razumijevanja važnosti svrsishodnog strateškog planiranja razvoja karijera u visokoškolskom obrazovanju, a sve u svrhu unaprjeđenja kvalitete visokoškolskog obrazovanja i izgradnje osobnog, profesionalnog i građanskog identiteta njihovih dionika. Prethodno će doprinijeti dubljem razumijevanju procesa stvaranja održivosti efikasnog političkog odlučivanja za kvalitetu u obrazovanju tijekom kontekstualnih ekonomskih, političkih, kulturalnih i društvenih promjena u Europi.

Ključne riječi: javne politike; karijere; obrazovne politike; strateško planiranje; visokoškolsko obrazovanje

ATTRACTIVE AND SUSTAINABLE CAREERS IN HIGHER EDUCATION – STRATEGIC PLANNING AND POLICYMAKING IN EUROPE

Investing in education at all levels is a long-term investment in the future of Europe. The ambition of the European Commission on the development of a globally recognised higher education qualification is reflected in the proposal for an innovative universal European degree. Within the package of proposals for a European degree, the European Commission proposes two strategic documents related to ensuring the quality of higher education and the development of sustainable and attractive careers in higher education in the European area. The aim of this paper, by applying qualitative methodology, is to analyse strategic documents and proposals for the development of attractive and sustainable careers in higher education in Europe. By applying a systematic review of strategic and policy documents, conclusions related to the needs of the direction of career development in higher education at the European level will be made. It is expected that this European strategic planning process will obtain results relevant to pedagogical theory in the form of understanding the importance of purposeful strategic planning of career development in higher education, all for the purpose of improving the quality of higher education and building the personal, professional and civic identity of their stakeholders. The aforementioned will contribute to a deeper understanding of the process of creating the sustainability of effective political decision-making for overall quality in education during contextual economic, political, cultural and societal changes in Europe.

Keywords: careers; educational policy; higher education; public policy; strategic planning

INKLUZIJA UČENIKA S TEŠKOĆAMA U RAZRED

Kristina Vokić^a, Iva Šušterčić^b

^a Škola za medicinske sestre Mlinarska, Zagreb, Hrvatska,
kristina.vokic@gmail.com

^b Škola za medicinske sestre Mlinarska, Zagreb, Hrvatska,
sustercici@gmail.com

Pravo na obrazovanje za svu djecu je temelj svakog obrazovnog sustava. Pristup i postupanja s djecom koja imaju teškoće u razvoju nisu uvijek bila primjerena, dapače već ponekada diskriminatorna, što je bio jedan od pokretača inkluzije. Prema Subotiću (2014) inkluzija u obrazovnom smislu definira se kao aktivno uključivanje učenika s teškoćama u redovni nastavni proces. Cilj uključivanja djece s teškoćama u razvoju u redovne škole je postizanje njihovih osobnih ciljeva, a to je integracija u društvo i korištenje mogućih potencijala. U sustav općeg obrazovanja, uključivanje djece s teškoćama u razvoju je pravo i obaveza, a ne privilegija. Kada je riječ o uključivanju u obrazovanje, nastavnici svakodnevno nailaze na konstantne izazove u radu, jer sama kompleksnost u pristupu je individualna za svako dijete te je neophodno osigurati stručan i kompetentan kadar. Tijekom školovanja za rad s djecom s teškoćama važan je razvoj samopouzdanja, stjecanje znanja te usvajanje vještina. Važnu vezu između škole i učenika imaju učitelji i nastavnici, koji su glavni čimbenik u prilagodbi učenika s teškoćama u razred i pohađanje školskog programa (Rajović i Jovanović, 2010.). Analizom, istraživaču dostupnih istraživanja, vidljivo je da negativne stavove o inkluziji ima većina učitelja i nastavnika. Matić i Kasapp (2023) navode da rezultati istraživanja pokazuju kako na početku svoga školovanja studenti imaju negativan stav prema radu s djecom s teškoćama u razvoju i samoj inkluziji, dok pozitivan stav imaju mlađi učitelji u dobi između dvadesete i tridesete godine. Za uspješnu integraciju potrebni su pozitivni stavovi ne samo učenika s teškoćama, cjelokupnog društva, nastavnika, roditelja, učenika i cjelokupne okoline.

Ključne riječi: inkluzija; razred; škola; teškoće u razvoju

INCLUSION OF STUDENTS WITH DISABILITIES IN CLASS

The right to education for all children is the foundation of any education system. The approach and treatment of children with developmental disabilities was not always appropriate, indeed sometimes discriminatory, which was one of the drivers of inclusion. According to Subotić (2014), inclusion in the educational sense is defined as the active inclusion of students with disabilities in the regular teaching process. The goal of including children with developmental disabilities in regular schools is to achieve their personal goals, which is integration into society and the use of potential. The inclusion of children with developmental disabilities in the general education system is a right and an obligation, not a privilege. When it comes to inclusion in education, teachers encounter constant challenges in their work every day, because the complexity of the approach is individual for each child and it is necessary to provide professional and competent staff. During education for working with children with disabilities, the development of self-confidence, the acquisition of knowledge and the acquisition of skills are important. An important link between school and students is teachers, who are the main factor in the adaptation of students with difficulties to the class and attending the school program (Rajović and Jovanović, 2010).

By analyzing the research available to the researcher, it is evident the majority of the teachers have negative attitudes about inclusion. Matić and Kasapp (2023) state that research results show that at the beginning of their education, students have a negative attitude towards working with children with developmental disabilities and inclusion itself, while younger teachers in their twenties and thirties have a positive attitude. For successful integration, positive attitudes are needed not only by students with disabilities, but also by society as a whole, parents, students and the entire environment.

Keywords: inclusion; class; school; developmental difficulties

Literatura:

- Matić, K. i Kasap, P. (2023). Teachers in Inclusive Education. Acta Iadertina, 20 (01), 101-123. <https://doi.org/10.15291/ai.4213>
- Rajović, V., Jovanović, O. (2010). Profesionalno i privatno iskustvo sa osobama s posebnim potrebama i stavovi nastavnika redovnih škola prema inkluziji, Psihološka istraživanja. https://www.academia.edu/7909330/Profesionalno_i_privatno_iskustvo_sa_osobama_s_posebnim_potrebama_i_stavovi_nastavnika_redovnih_%C5%A1kola_prema_inkluziji

- Subotić, S.. (2014). Inkluzija, moralnost i realnost: Odgovori na teška pitanja, Primenjena psihologija. https://www.researchgate.net/publication/288020748_INKLUZIJA_MORALNOST_I_REALNOST_ODGOVORI_NA_TESKA_PITANJA

JE LI PROFESIONALNO USMJERAVANJE U SREDNJIM STRUKOVNIM ŠKOLAMA NUŽNOST ILI NEDOSTIŽAN CILJ?

Nena Vukelić^a, Bojana Vignjević Korotaj^b, Kornelija Mrnjaus^c

^a Sveučilište u Rijeci, Filozofski fakultet, Rijeka, Hrvatska,
nvukelic1@ffri.uniri.hr

^b Sveučilište u Rijeci, Filozofski fakultet, Rijeka, Hrvatska,
bojana.vignjevic@uniri.hr

^c Sveučilište u Rijeci, Filozofski fakultet, Rijeka, Hrvatska,
kornelija.mrnjaus@uniri.hr

Kako bi se potaknuo razvoj i unaprjeđenje profesionalnog usmjeravanja učenika unutar sustava strukovnog obrazovanja ključno je dobiti informacije o trenutnom stanju. Stručni suradnici (posebice pedagozi i psiholozi) u okviru svojih poslova provode i profesionalno usmjeravanje učenika, no s obzirom na specifičnosti srednjih strukovnih škola u kojima su se učenici već na neki način odlučili za određeni strukovni program, postavlja se pitanje treba li se uopće provoditi profesionalno usmjeravanje učenika i ako treba, kako stručni suradnici provode profesionalno usmjeravanje te kako vide svoju ulogu i izazove s kojima se susreću.

Prema tome, cilj je ovog istraživanja bio opisati iskustva i mišljenja stručnih suradnika zaposlenih u srednjim strukovnim školama o različitim aspektima profesionalnog usmjeravanja učenika. Istraživanje je provedeno pod kapom europske mreže nacionalnih centara za podršku profesionalnom usmjeravanju *Euroguidance* koja na razini Hrvatske djeluje u sklopu Agencije za mobilnost i programe EU. U online anketnom istraživanju sudjelovala su 144 stručna suradnika zaposlena u srednjim strukovnim školama u RH (iz svih županija).

Rezultati ukazuju na visoku razinu svijesti o potrebi za provedbom, ali na nešto nižu razinu same provedbe različitih aktivnosti profesionalnog usmjeravanja u srednjim strukovnim školama. Pritom stručni suradnici najčešće provode aktivnosti profesionalnog usmjeravanja u četvrtom razredu i to aktivnosti koje se odnose na informiranje učenika o mogućnostima nastavka obrazovanja i izlaska na tržište te individualni rad s učenicima. S druge strane, aktivnosti profesionalnog usmjeravanja koje ispitanici u manjoj mjeri provode su aktivnosti usmjerene na darovite učenike, učenike nižeg školskog uspjeha i nižeg socioekonomskog statusa. U radu će se istaknuti izazovi s kojima se stručni suradnici

susreću u osmišljavanju i provedbi profesionalnog usmjeravanja, te ponuditi smjernice za daljnji rad.

Ključne riječi: profesionalno usmjeravanje; srednje strukovne škole; stručni suradnici

IS PROFESSIONAL ORIENTATION IN VOCATIONAL SECONDARY SCHOOLS A NECESSITY OR AN UNATTAINABLE GOAL?

In order to promote the development and improvement of professional orientation for students within the vocational education and training system, it is important to obtain information about the current situation. Pedagogues and psychologists usually provide professional orientation to students as part of their work, but given the specificity of vocational secondary schools, where students have already decided to a certain extent on a specific career path, the question arises whether professional orientation for students should be provided at all. If this is the case, the question arises as to how pedagogues and psychologists provide professional orientation, how they see their role and what challenges they face.

The aim of this study was therefore to describe the experiences and opinions of pedagogues and psychologists working in secondary vocational schools on various aspects of professional orientation for students. The study was conducted under the auspices of the European Network of National Career Guidance Support Centres, Euroguidance, which operates at the Croatian level as part of the Agency for Mobility and EU Programmes. 144 pedagogues and psychologists working in secondary vocational schools in the Republic of Croatia (from all counties) participated in the online survey.

The results show a high awareness of the need for implementation, but a slightly lower level of actual implementation of various professional orientation activities in secondary vocational schools. At the same time, the participants most often carry out professional orientation activities in the fourth grade, and these mainly include activities related to informing students about the possibilities of further education and entering the labour market, as well as individual counselling with students. On the other hand, they are less likely to conduct professional orientation activities aimed at gifted students, students with lower academic achievement and students with lower socio-economic status. The paper highlights the challenges faced by pedagogues and psychologists in designing and implementing professional orientation activities and offers some guidelines for further work in this area.

Keywords: vocational guidance; vocational secondary schools; professional associates